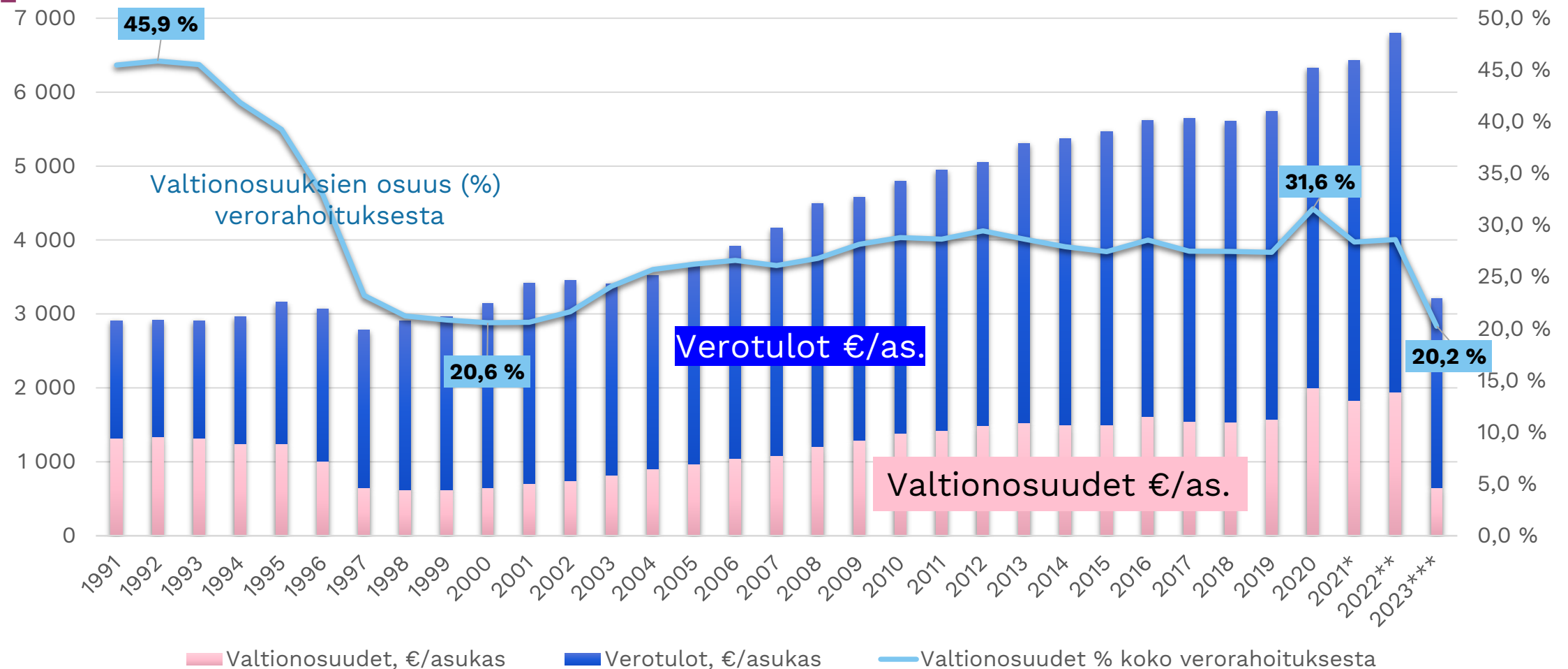

Kuntien verorahoituksen rakennemuutos 2022-2023

Erityisesti valtionosuuksien muutosten tarkastelua
kunnittain, maakunnittain ja kuntakokoryhmittäin

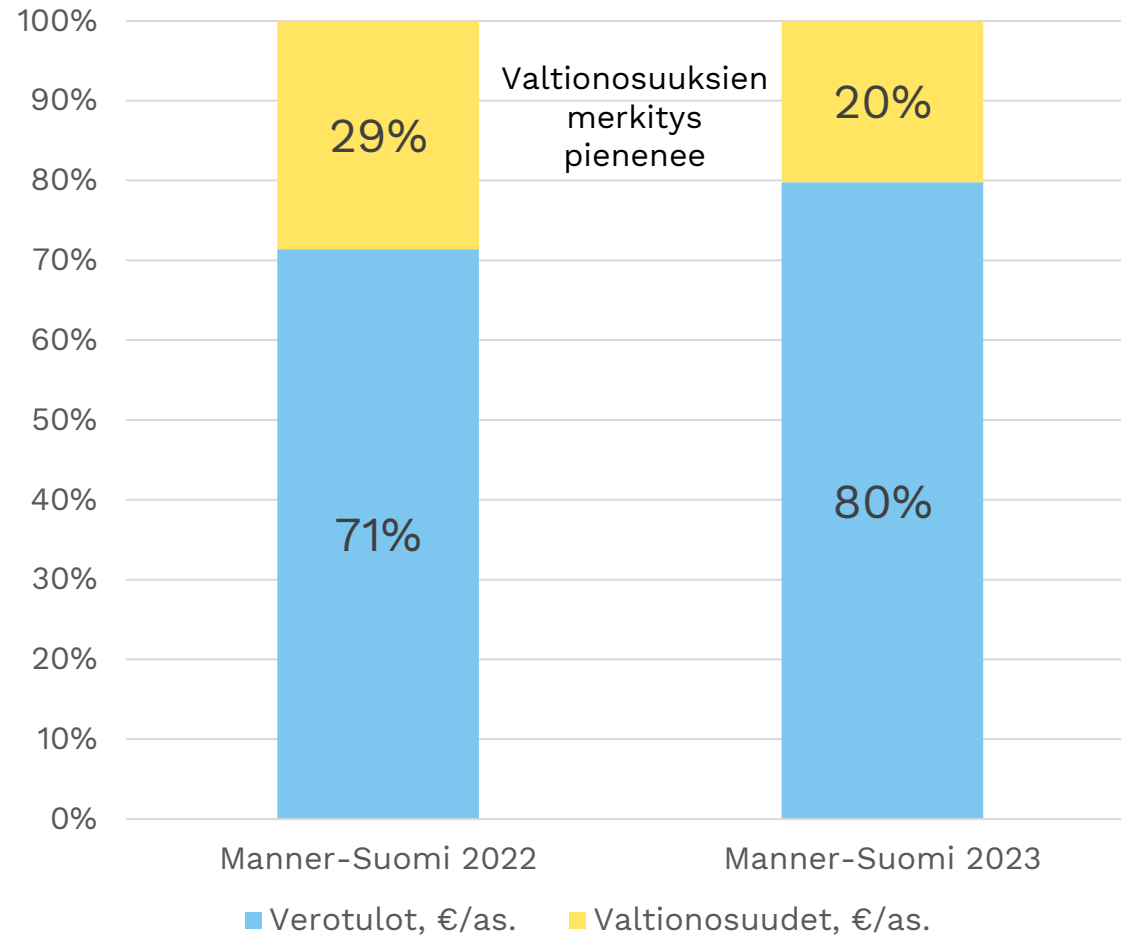
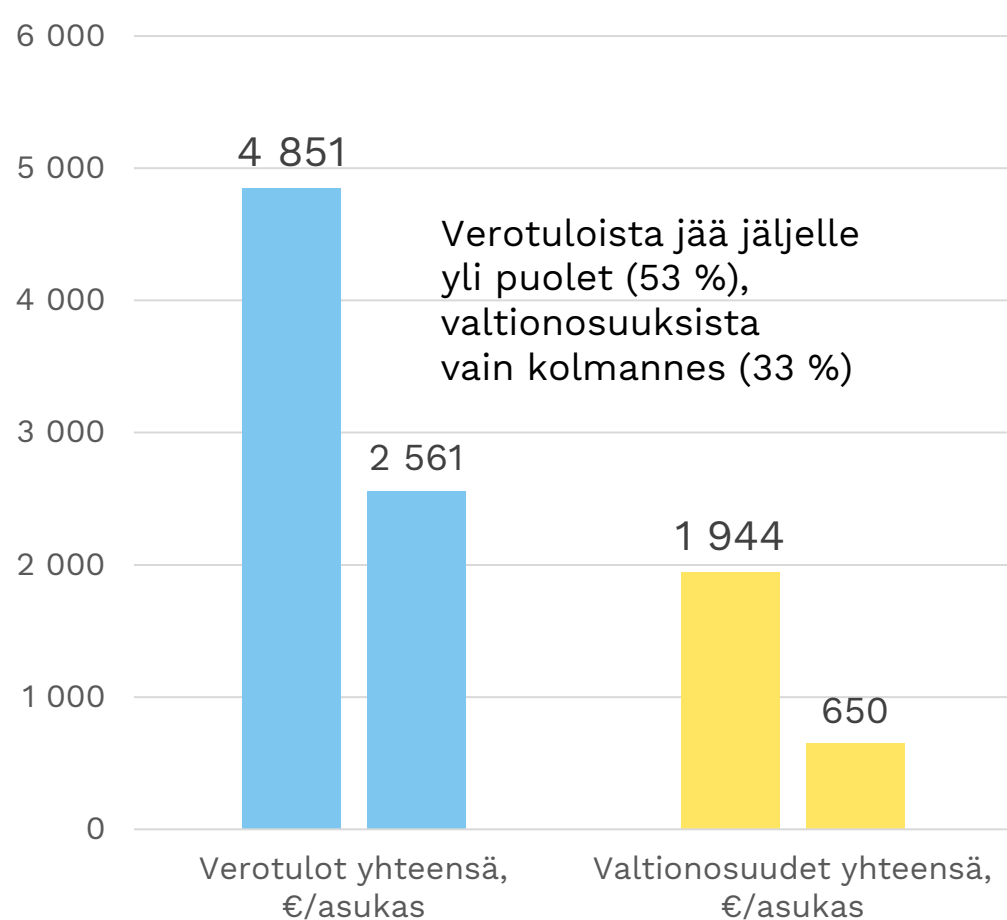
Helmikuu 2023, Olli Riikonen

Valtion rahoitusosuus peruspalveluihin putosi historiallisen alhaiselle tasolle

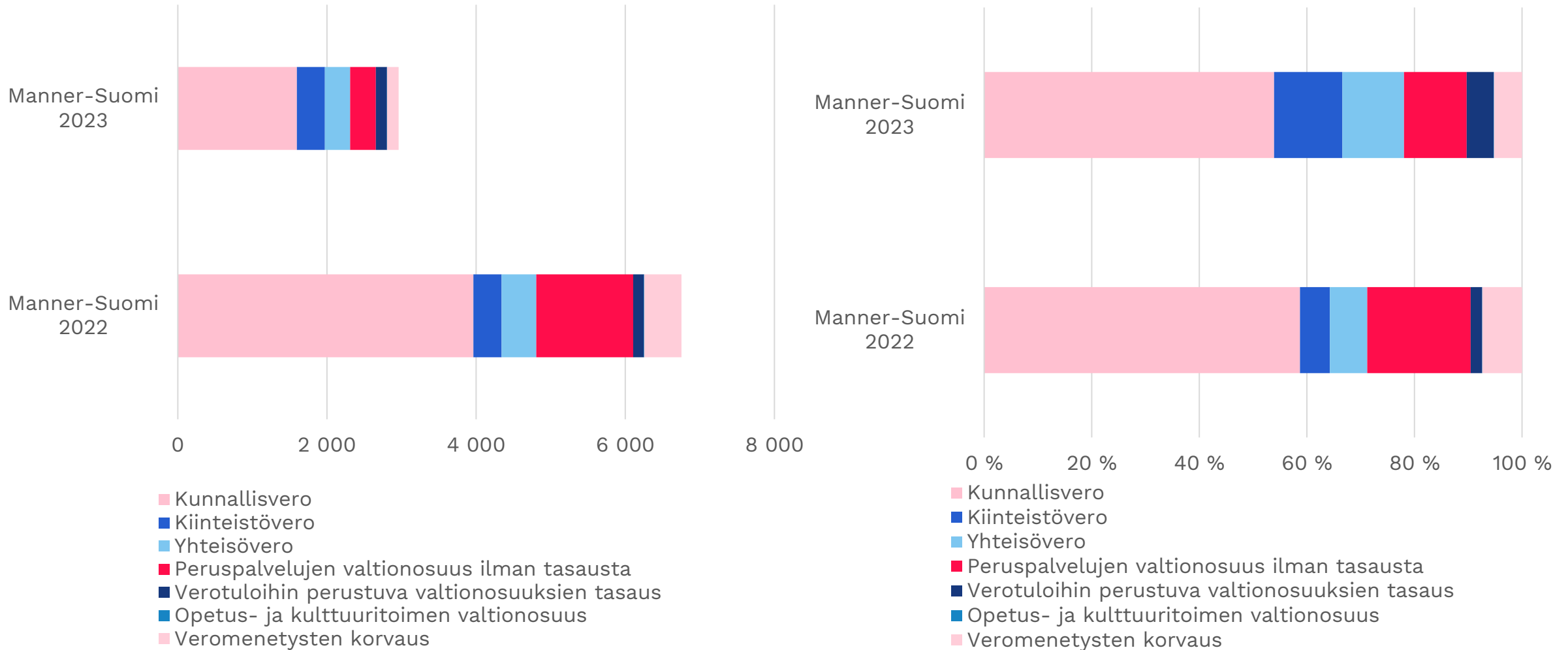

Kuntien verotulot* ja valtionosuudet 2022 ja 2023

* Tilitettävät verotulot, v. 2022 Veronsaajien palvelu, v. 2023 Kuntaliiton veroennustekehikko 11/2022

Verotulot (maksuunpanoarvio 11/2022) ja valtionosuudet osatekijöittäin 2022-23, €/as. ja suhteellinen jakauma

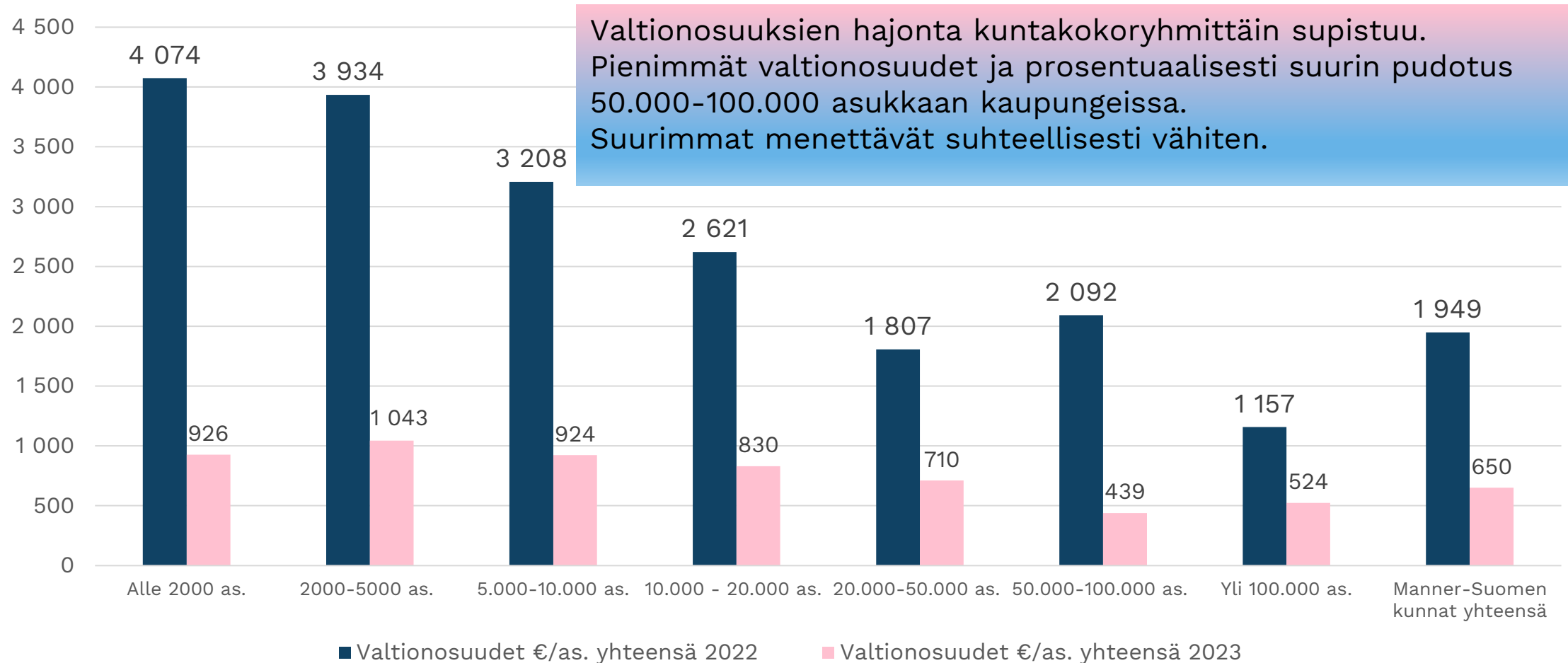

**Kuntia, joiden
valtionosuudet ovat
suuremmat kuin
verotulot**

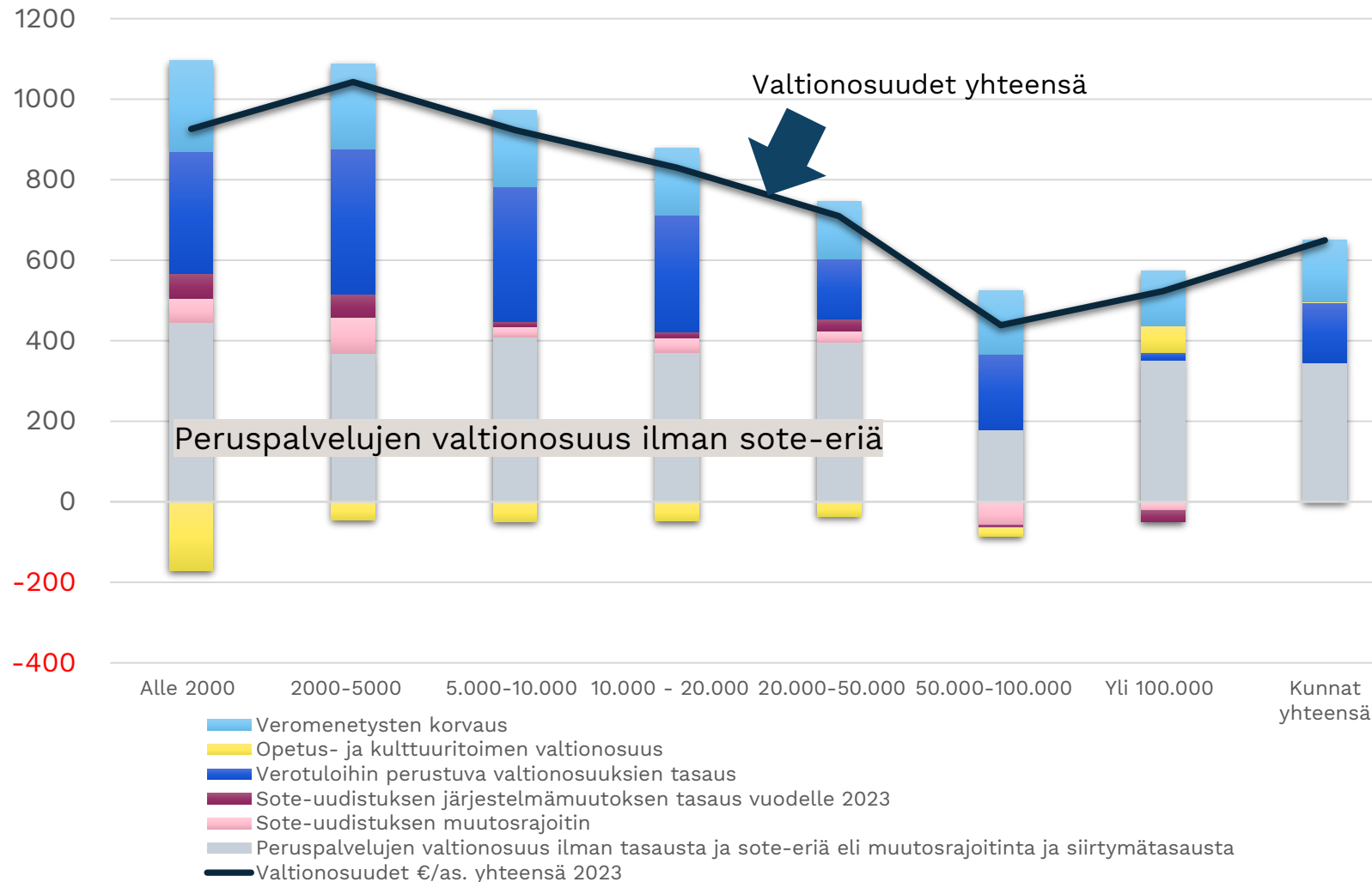
2022: 95 → 2023: 13

Valtionosuudet €/asukas kuntakokoluokittain 2022 ja 2023

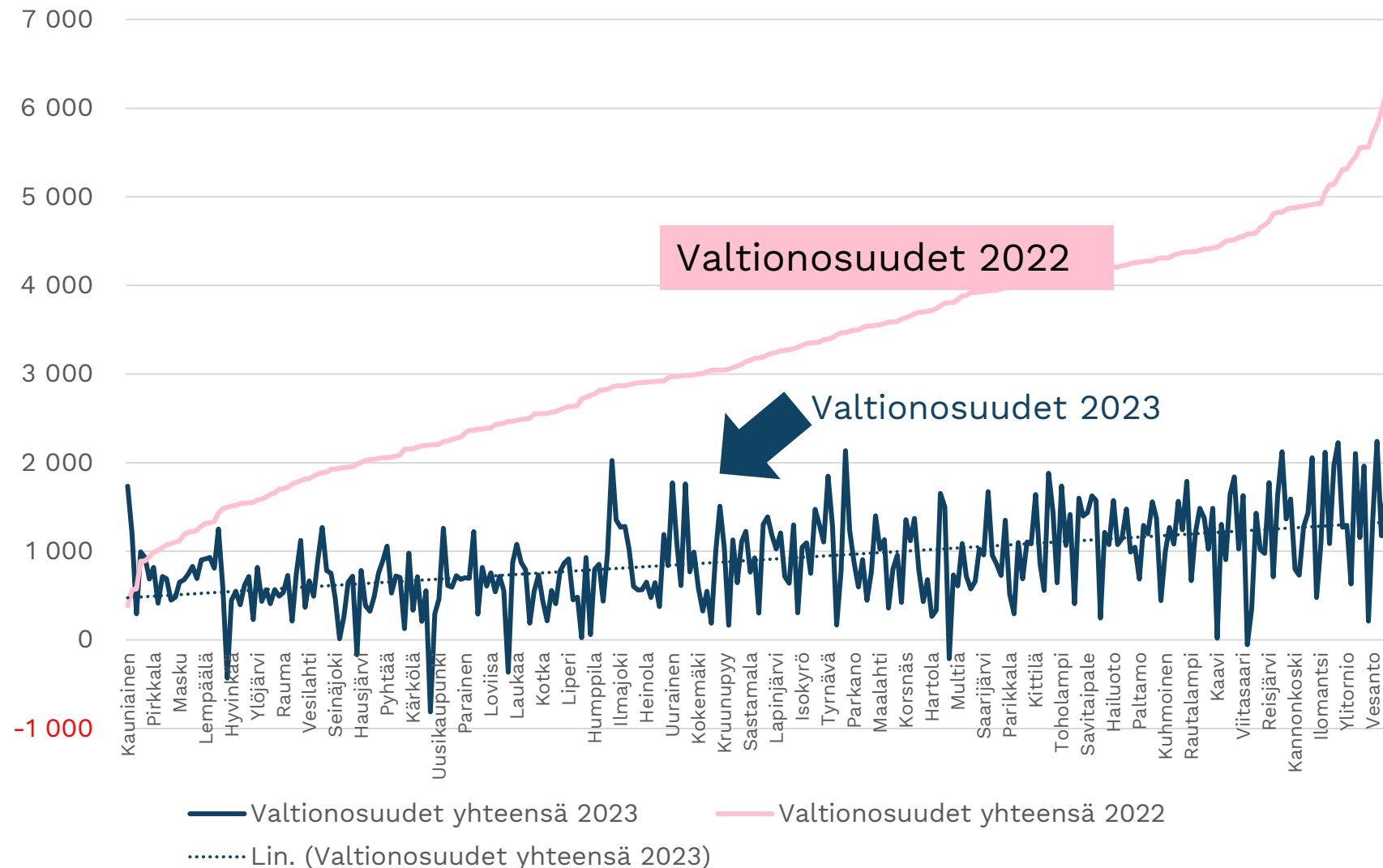
Valtionosuudet 2023 kuntakokoryhmittäin

Peruspalvelujen valtionosuudesta on irrotettu sote-erät (muutosrajoitin ja järjestelmämuutoksen tasaus) ja mukana myös opetus- ja kulttuuritoimen vos

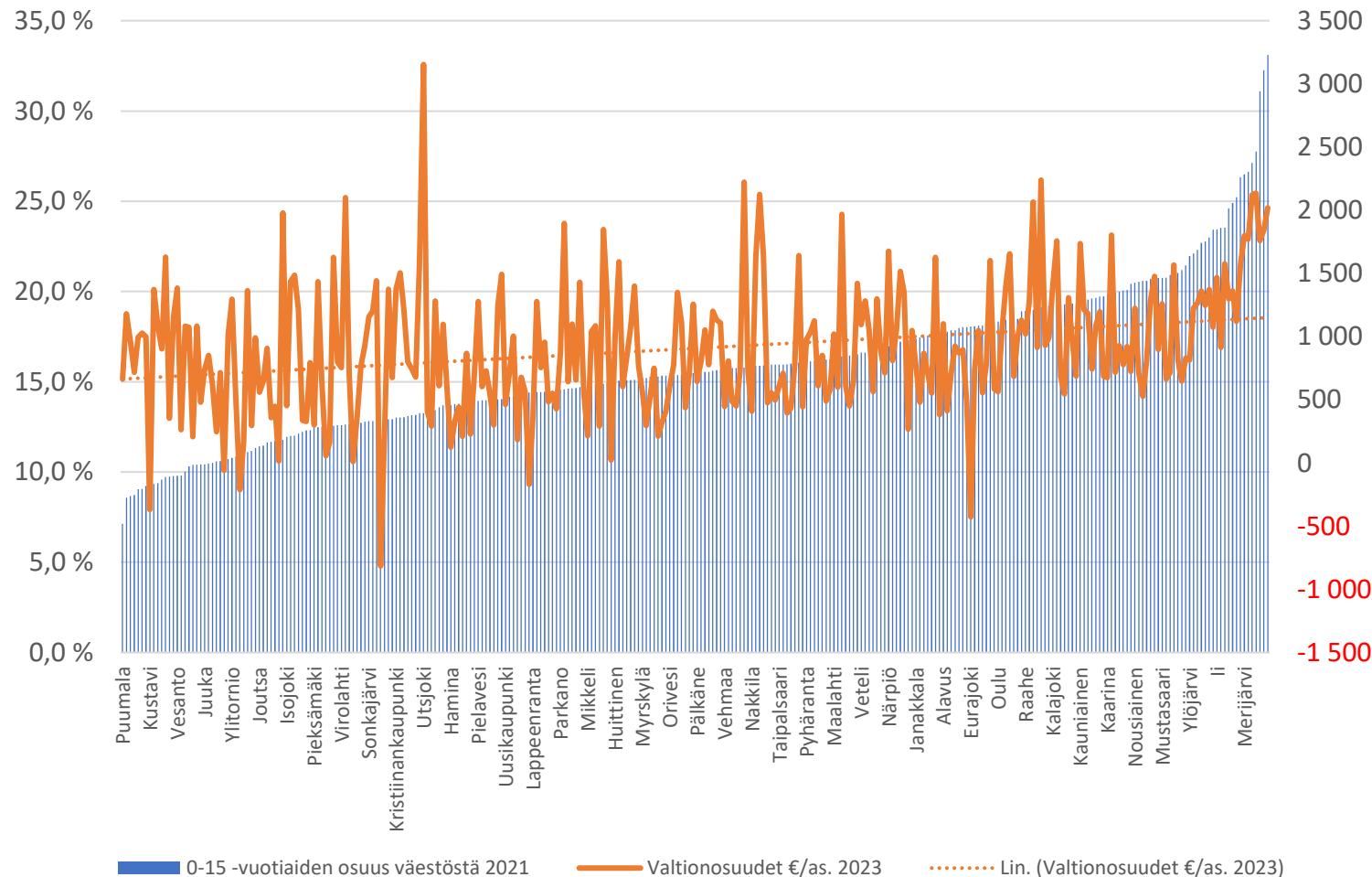
- Peruspalvelujen ”puhdas” vos melko tasainen kuntakoosta riippumatta, poikkeuksena 50.000-100.000 asukkaan kaupungit.
- Verotuloihin perustuva tasaus ja veromenetysten (kunnallisverovähennysten) korvaukset suuressa roolissa pl. suurimmat kaupungit.
- Kaikkien kuntakokoryhmien sisällä on suuria vaihteluita kuntien välillä valtionosuuksien rakenteessa.
- Etenkin sote-erissä suurta hajontaa kuntien kesken.

Valtionosuudet 2022 ja 2023 kunnittain €/asukas

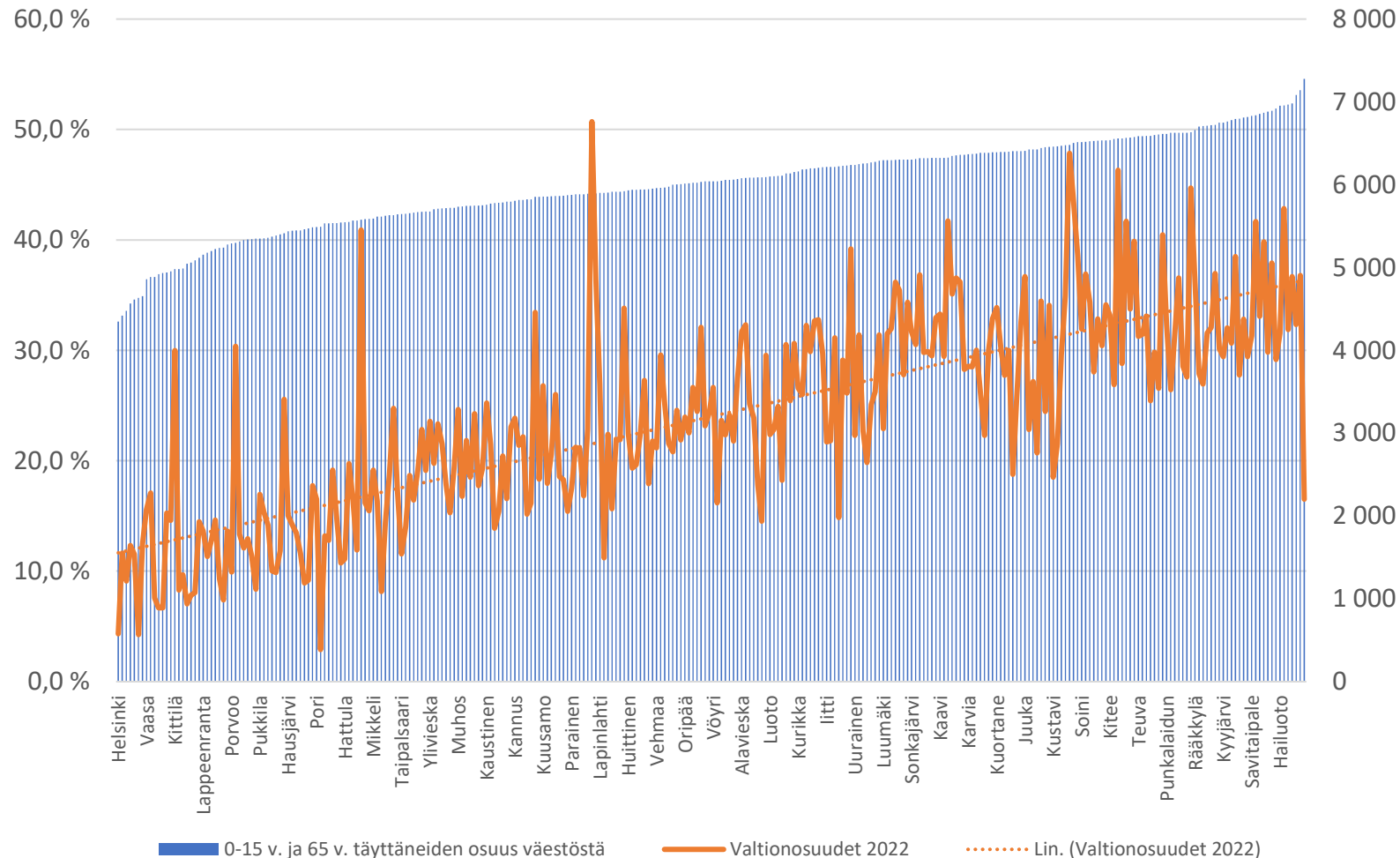
- Valtionosuudet putoavat keskimäärin kolmannekseen
- Vaihteluväli supistuu
- Entinen tilanne ei kerro nykyisestä eli aiemmin samantasoisia valtionosuuksia saaneetkin kunnat erkaantuvat toisistaan

Valtionosuudet 2023, €/as. ja lasten (0-15 v.) osuus väestöstä, %

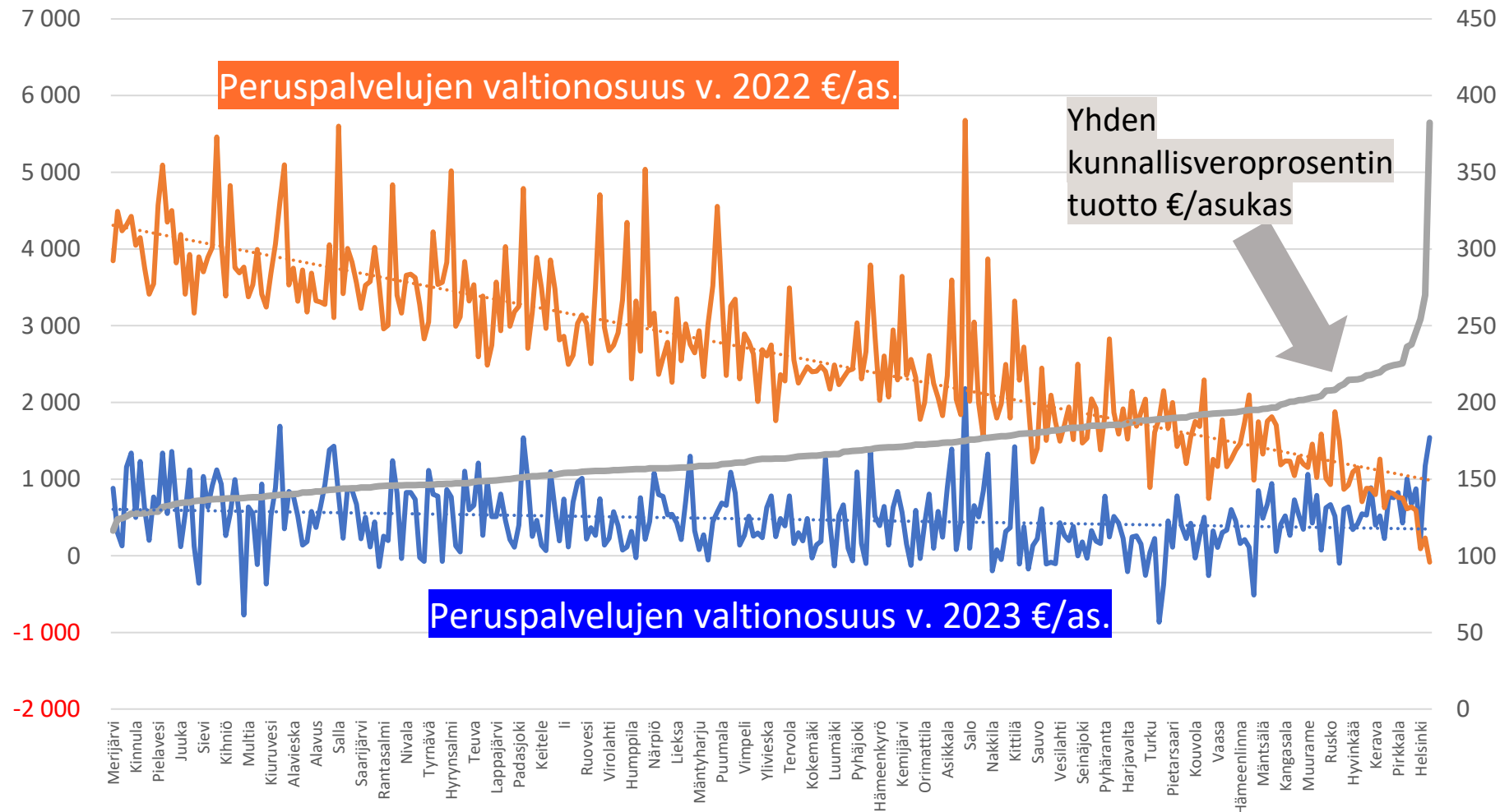
- Kunnan ikäperusteiset laskennalliset valtionosuudet tulevat lähes täysin 0-15 – vuotiaista, samoin valtaosa kunnan lakisääteisistä peruspalveluista kohdistuu näihin ikäluokkiin
- Se ei kuitenkaan kovin merkittävästi selitä kunnan valtionosuuksien kokonaismäärää, vaan *ikärakenteeltaan samantyyppistenkin kuntien kesken on suurta vaihtelua* muista valtionosuuden määräytymisperusteista johtuen

Valtionosuudet 2022, €/as. ja lasten (0–15 v.) ja eläkeläisten (65 v.+) osuus väestöstä, %

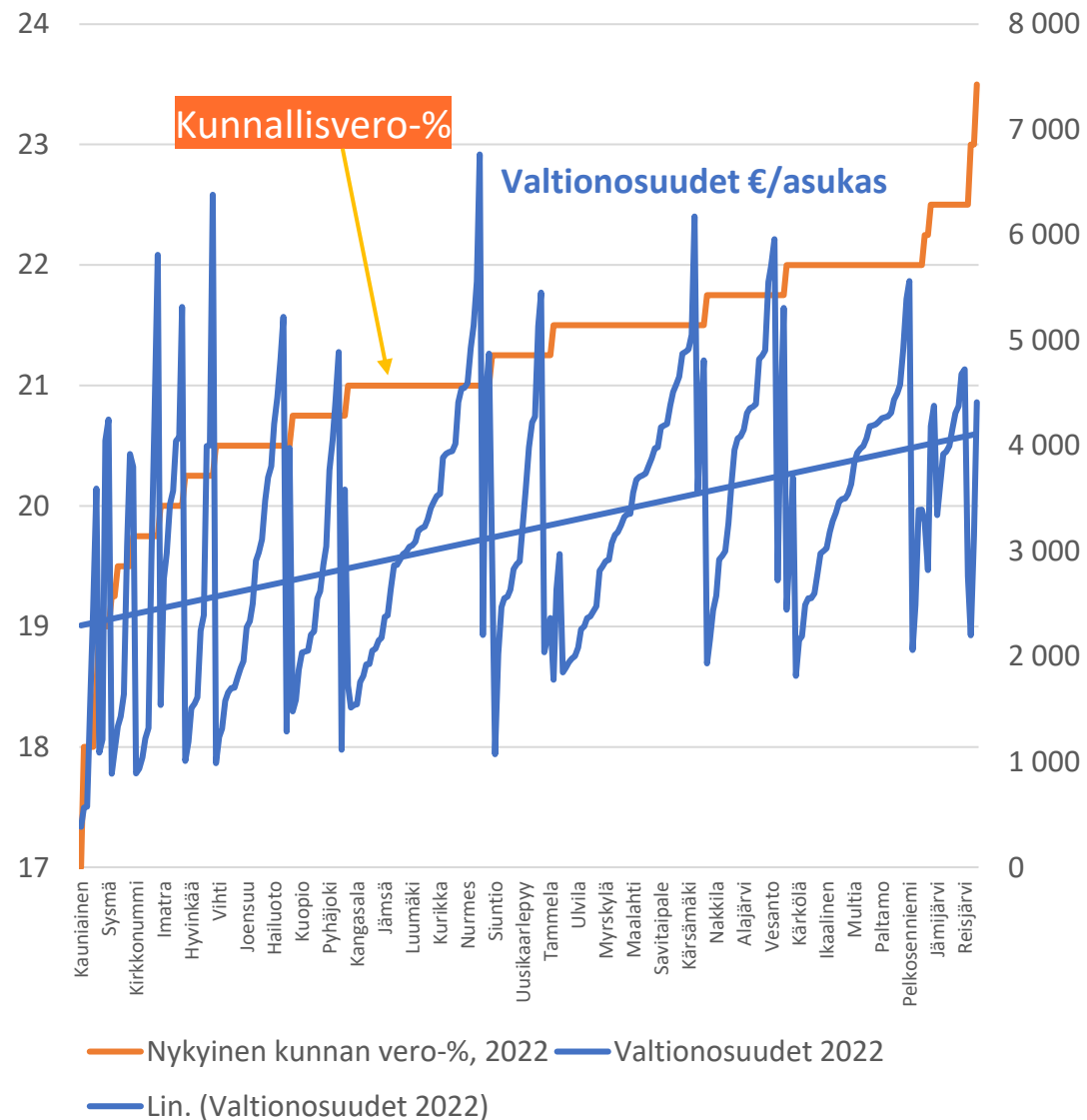
- Vertailun vuoksi kuva tilanteesta ennen sote-uudistusta, kun kunnan ikäperusteiset valtionosuudet määräytyivät suurelta osin eläkeikäisten (erityisesti 75+) osuuden mukaan
- Kuvassa laskettu yhteen lasten ja eläkeläisten osuudet ja verrattu sitä valtionosuuksiin
- Ikärakenteeltaan samankaltaisten kuntien kesken näkyy suurta vaihtelua, mutta ikärakenteen ja valtionosuuksien yhteys on selvästi havaittavissa

Kunnallisveroprosentin tuotto ja peruspalvelujen valtionosuus 2022 ja 2023 €/as.

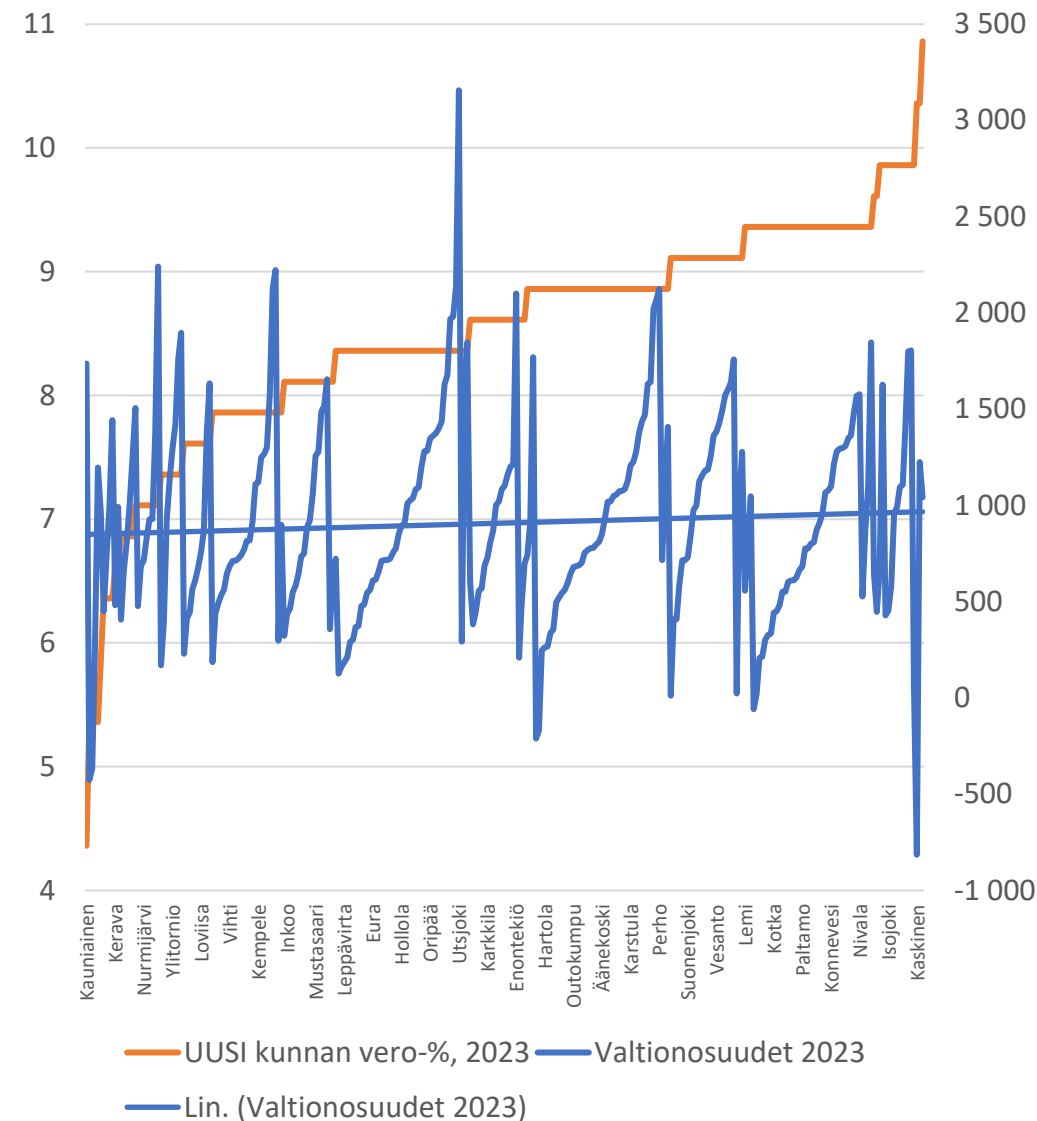
- Aiemmin heikko verokertymä selitti kunnan suuria valtionosuuksia, nyt vastaavaa yhteyttä ei ole yhtä selvästi havaittavissa
- Veroprosentin tuoton mediaani 163 €/as., vaihteluväli 116-382 €/as.

Kunnallisveroprosentti ja valtionosuudet 2022

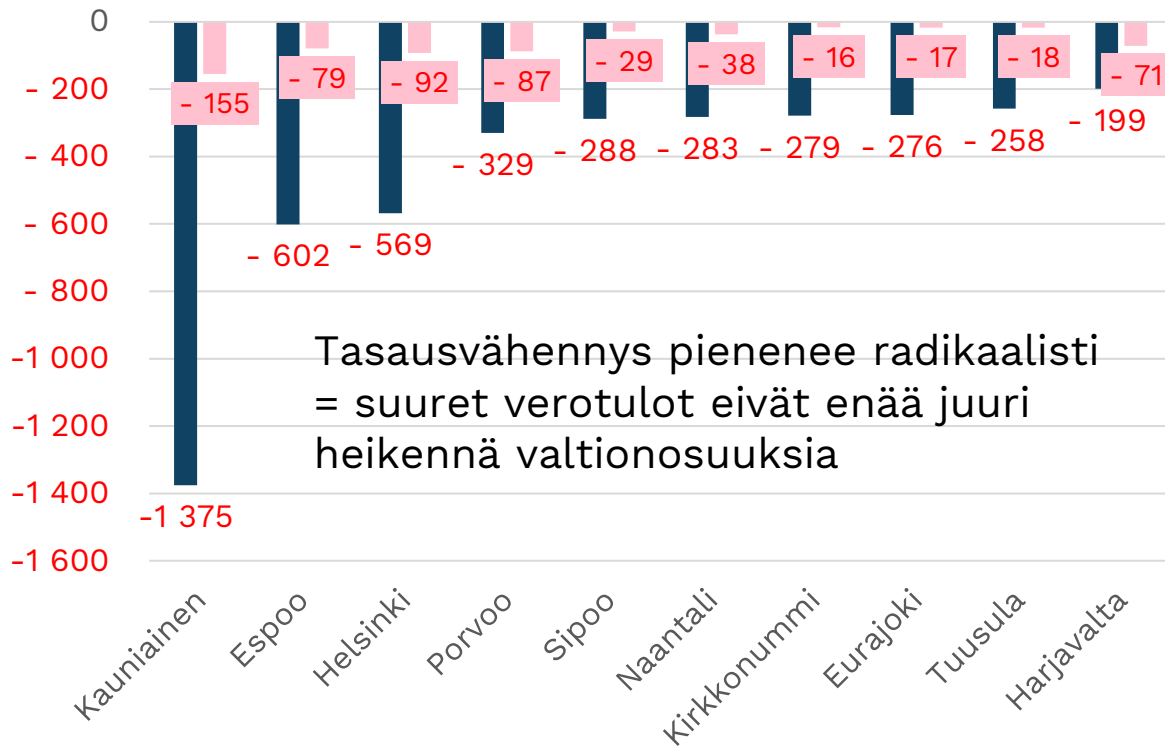
- Samalla kunnallisvero-prosentilla suurta vaihtelua valtionosuuksissa
- Aiemmin kuitenkin jonkinlainen yhteys korkean veroprosentin ja suurten valtionosuuksien kesken
- Nyt yhteys vaikeammin havaittavissa
- Valtionosuuksilla kompensoidaan veroprosentti-leikkauksen takia menetettyjä verotuloja

Kunnallisveroprosentti ja valtionosuudet 2023

Verotuloihin perustuvan tasauksen muutokset ääripäissä €/as.

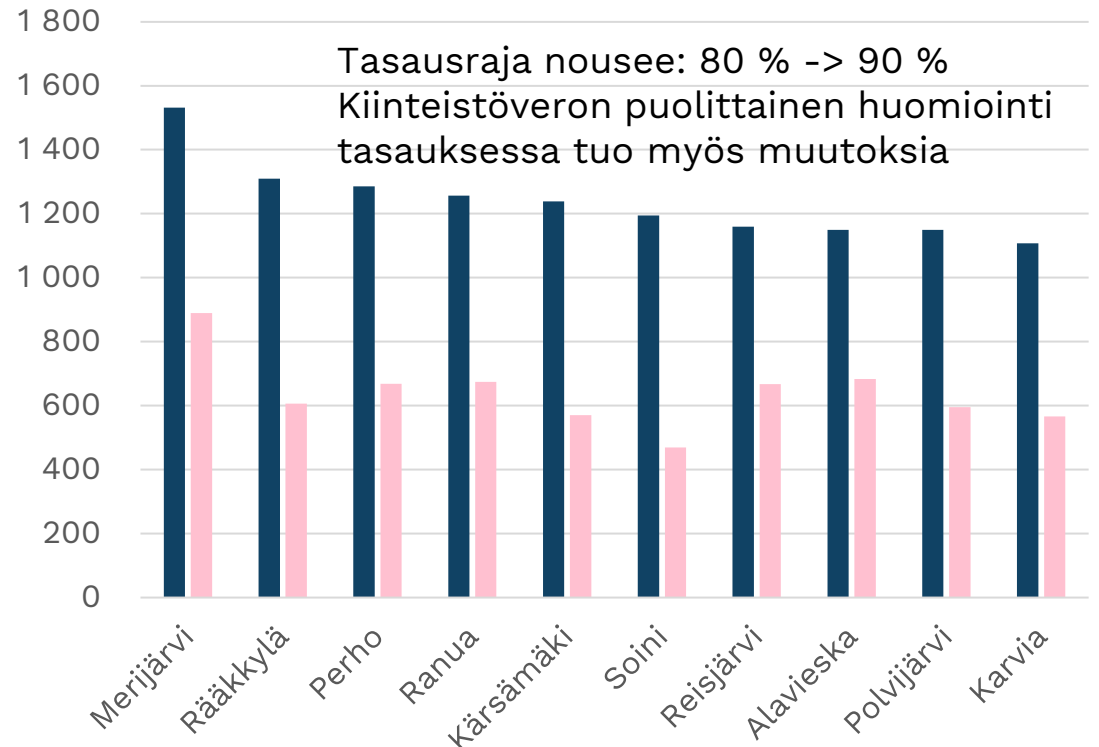
Tasaus 2022 ja 2023 (10 -kärki v. 2022)

Tasausvähennys pienenee radikaalisti
= suuret verotulot eivät enää juuri
heikennä valtionosuuksia

■ Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus 2022
■ Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus 2023

Tasaus 2022 ja 2023 (10 +kärki v. 2022)

Tasausraja nousee: 80 % -> 90 %
Kiinteistöveron puolittainen huomiointi
tasauksessa tuo myös muutoksia

■ Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus 2022
■ Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus 2023

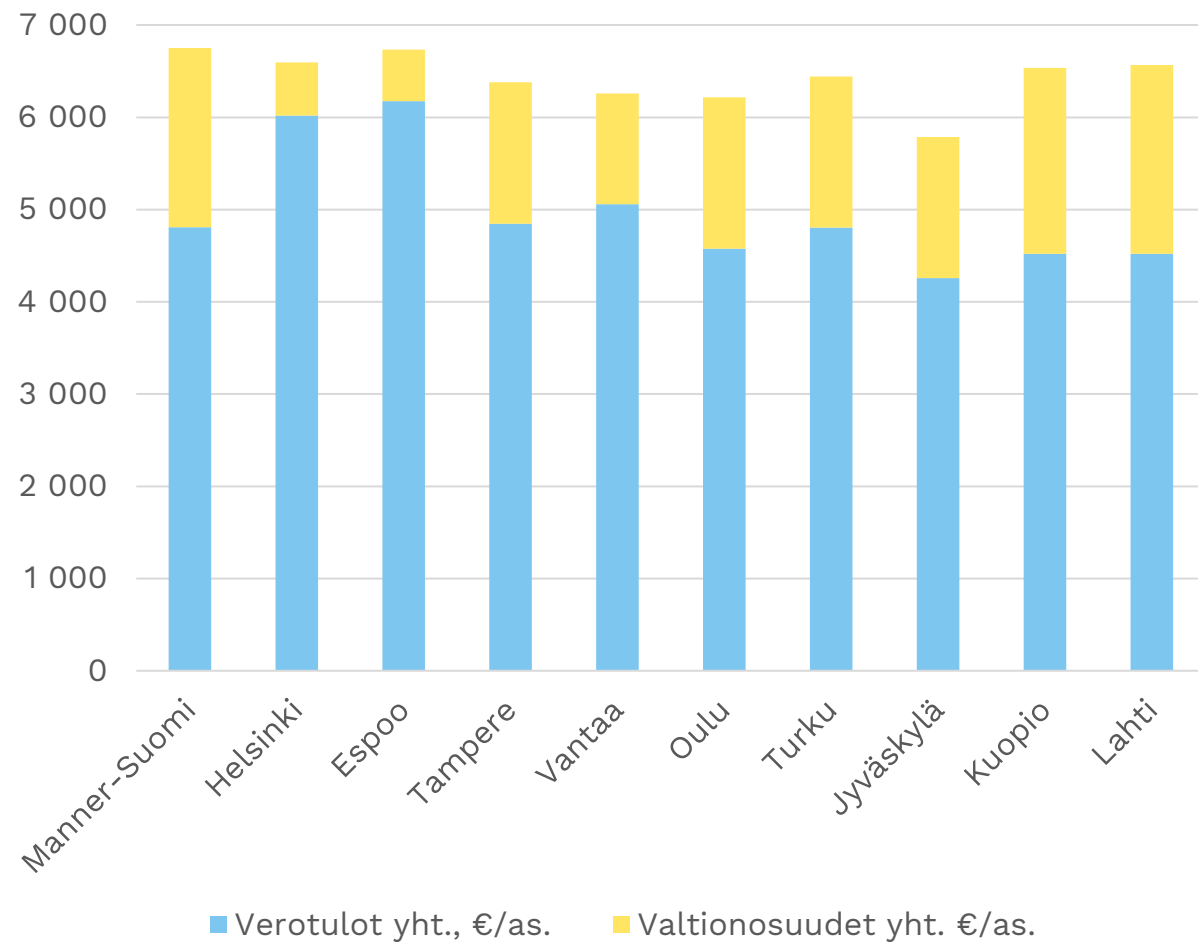
Verotulojen suhteellisen muutoksen ääripäät

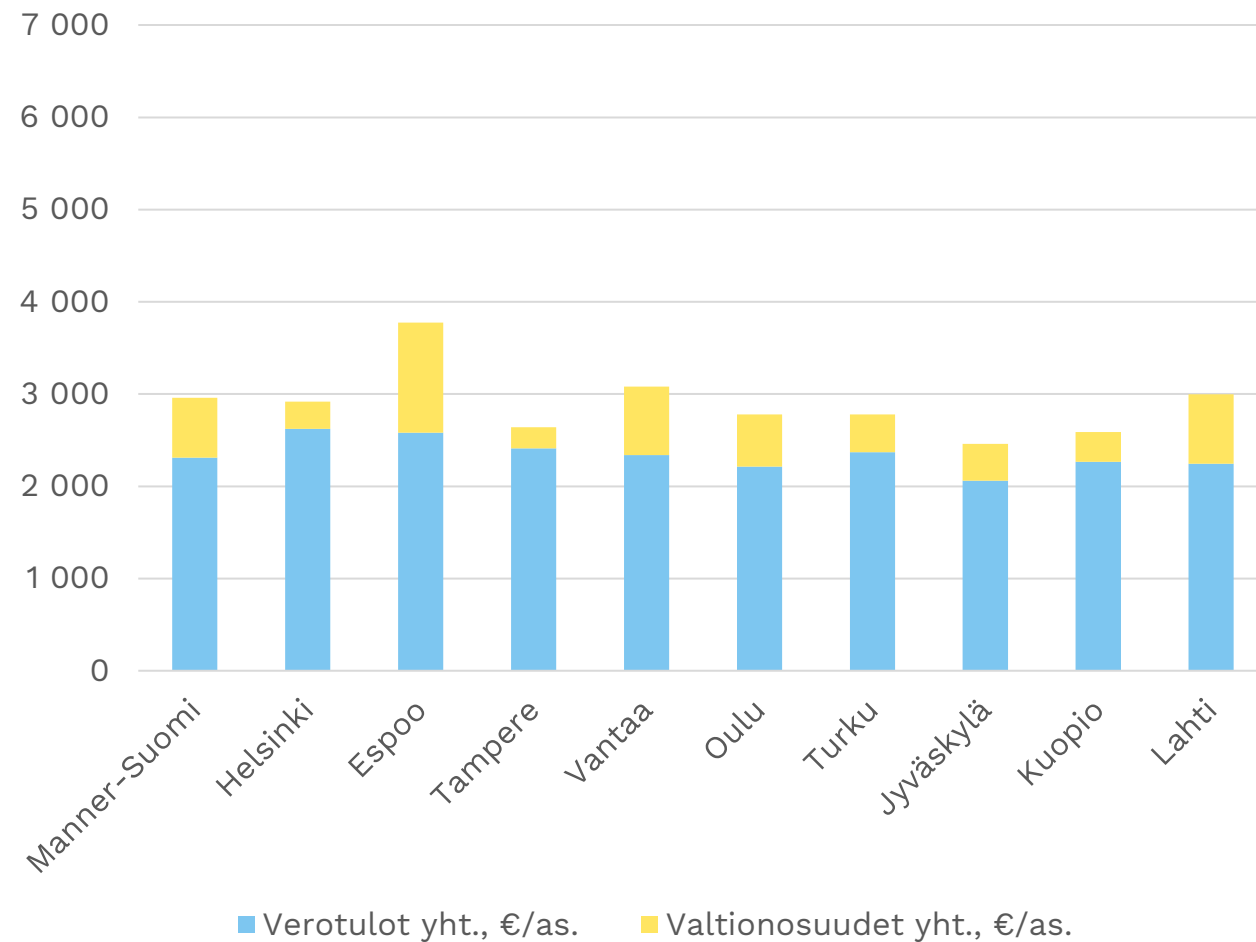
- Kuvassa vasemmalla 10 suhteellisesti eniten verotuloja menettävää ja oikealla 10 suhteellisesti suurimman osan säilyttävää kuntaa.
- Kauniainen menettää suhteellisesti eniten verotulojaan vuodesta 2022 vuoteen 2023 sote-uudistuksen veroleikkauksissa, jäljelle jää 32,8 %.
- Pelkosenniemi säilyttää suhteellisesti eniten (69,8 %) verotuloistaan verrattuna vuoden 2022 tasoon.

Verotulot ja valtionosuudet 2022 ja 2023 suurimmissa kaupungeissa

Verotulot (maksuunpanoarvio) ja valtionosuudet
2022, €/as.

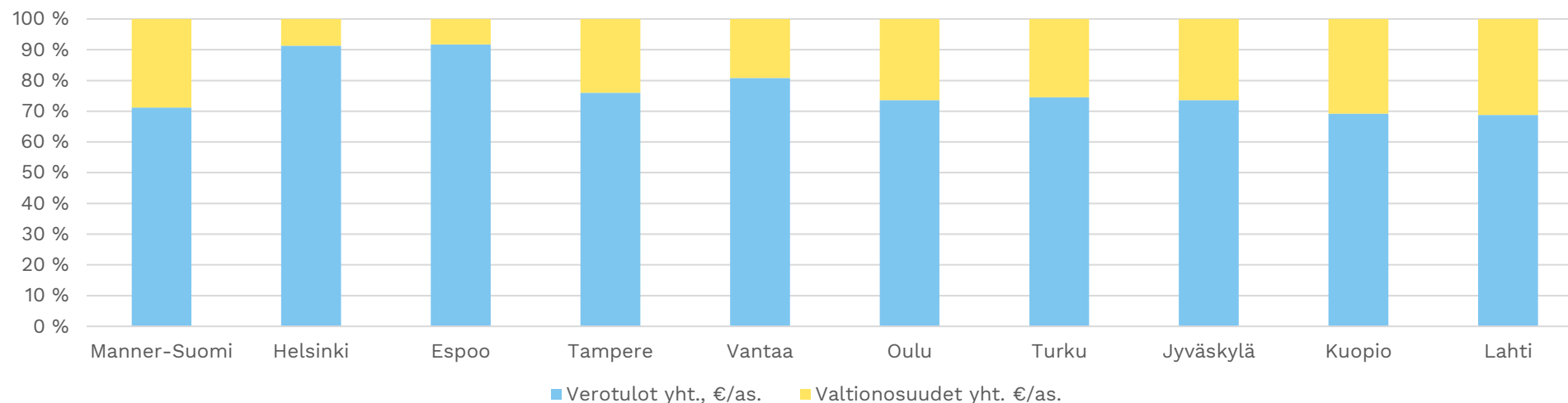

Verotulot (maksuunpanoarvio) ja valtionosuudet
2023, €/as.

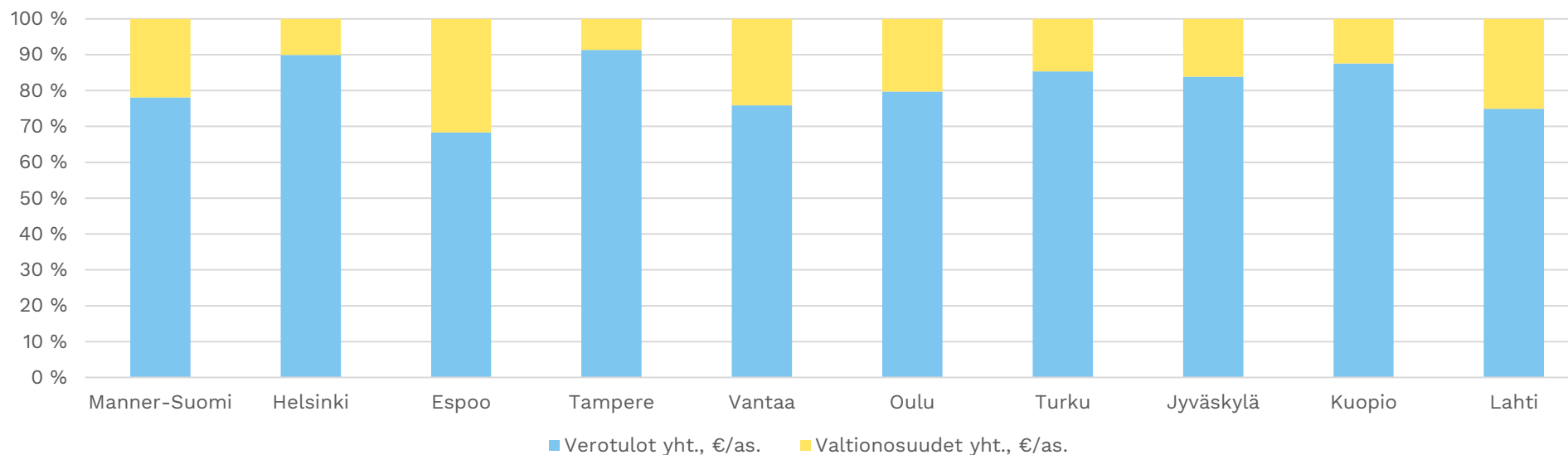

Verotulojen ja valtionosuuksien suhteellinen jakauma suurimmissa kaupungeissa 2022 ja 2023

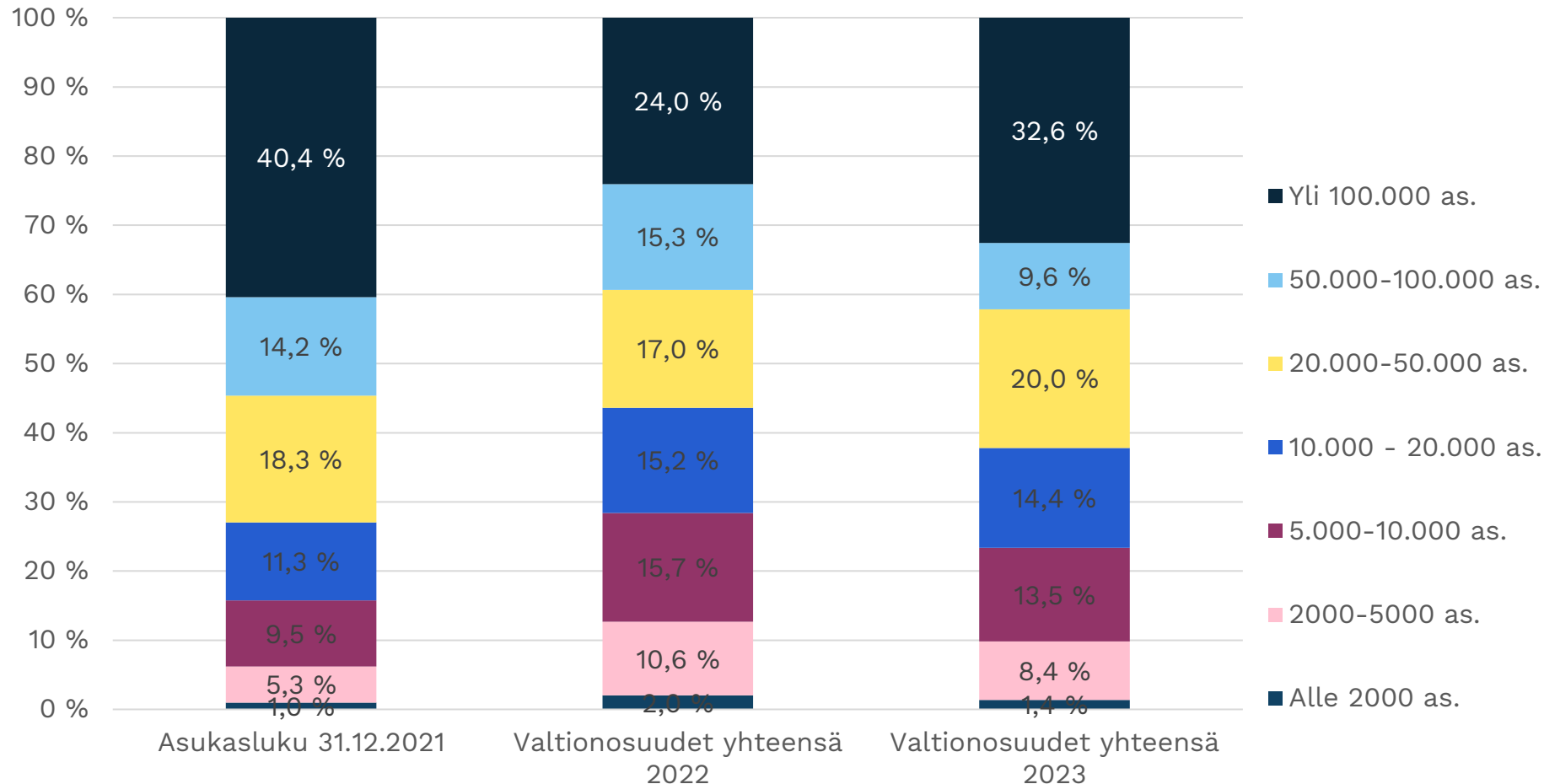
Verotulojen (maksuunpanoarvio) ja valtionosuuksien jakauma 2022

Verotulojen (maksuunpanoarvio) ja valtionosuuksien jakauma 2023

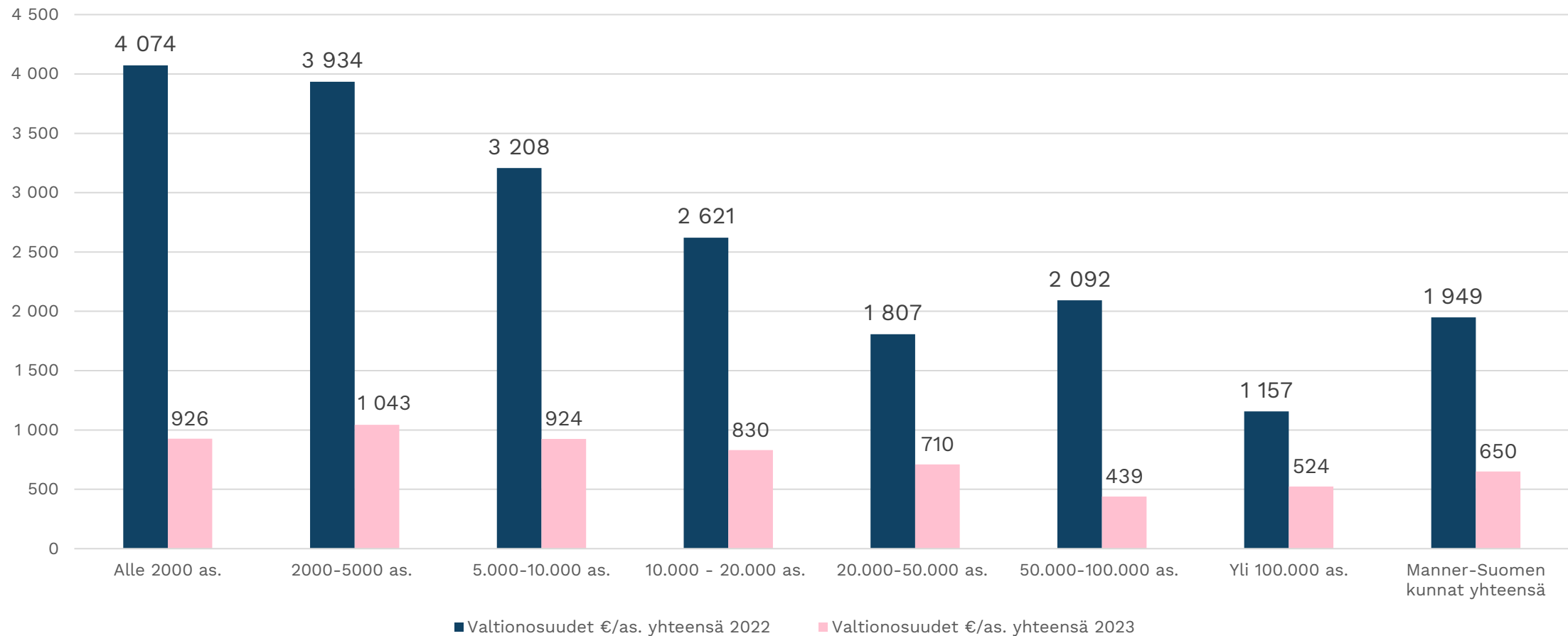

Asukkaiden ja valtionosuuksien jakautuminen kuntakokoryhmittäin 2022 ja 2023

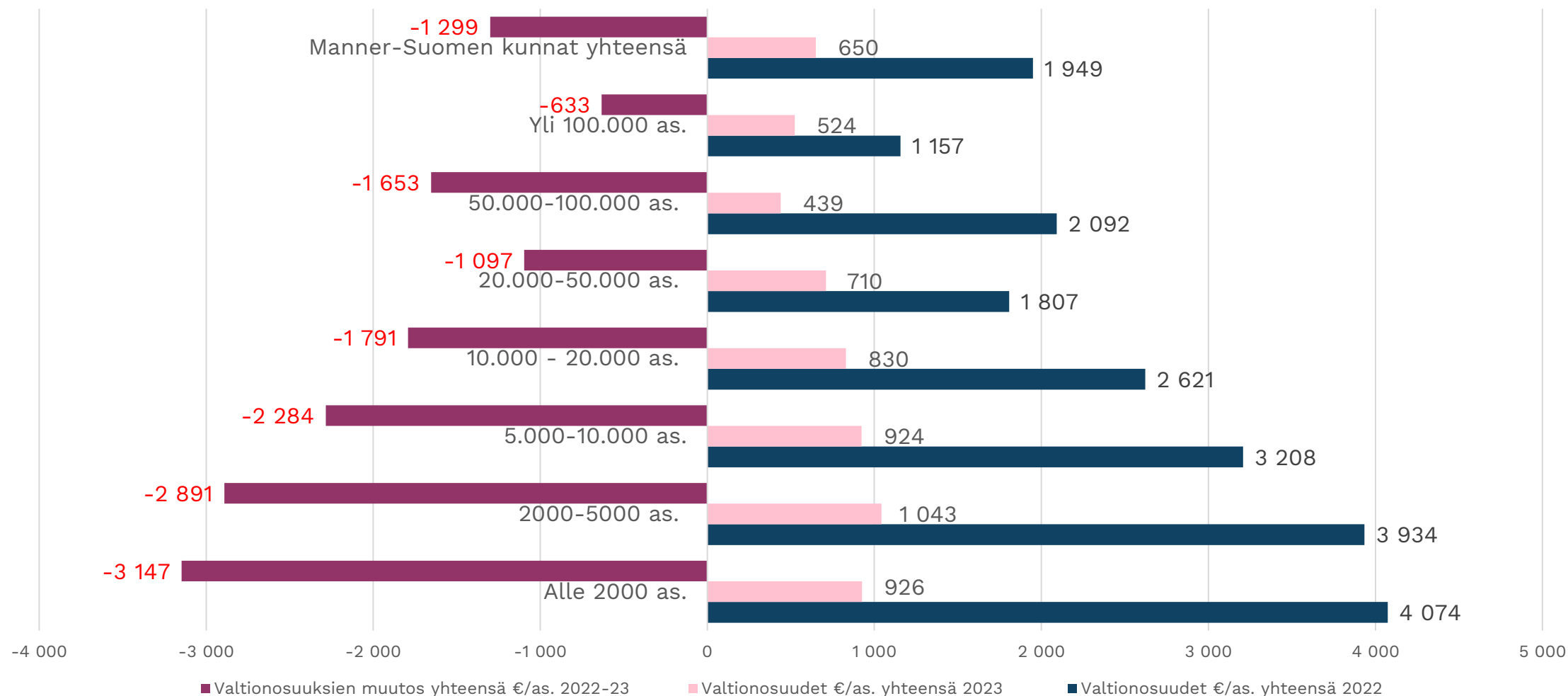

- Yli 100.000 ja 20.000-50.000 asukkaan kuntien osuus valtionosuuksista kasvoi

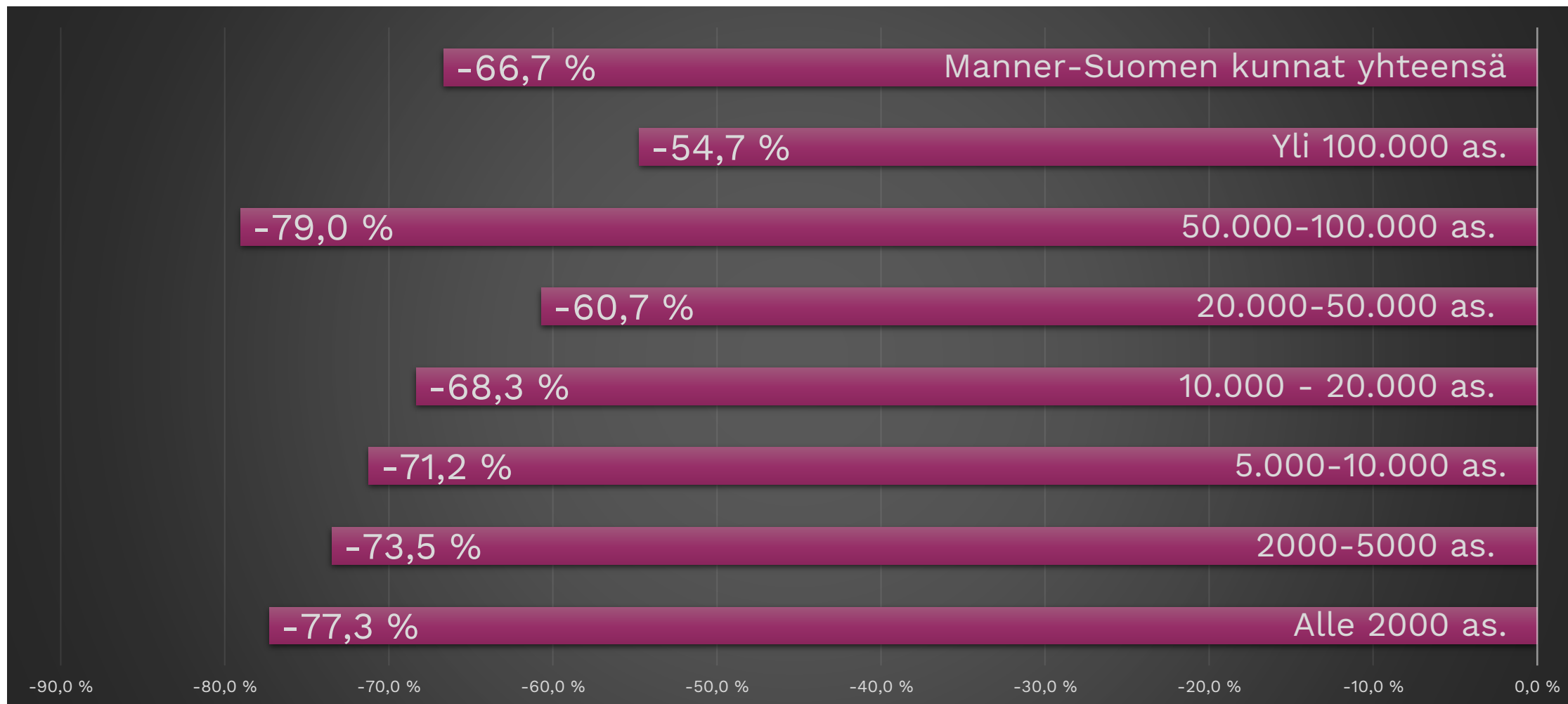
Valtionosuudet €/asukas kuntakokoluokittain 2022 ja 2023

Valtionosuudet kuntakokoryhmittäin 2022 ja 2023 ja muutos, €/asukas

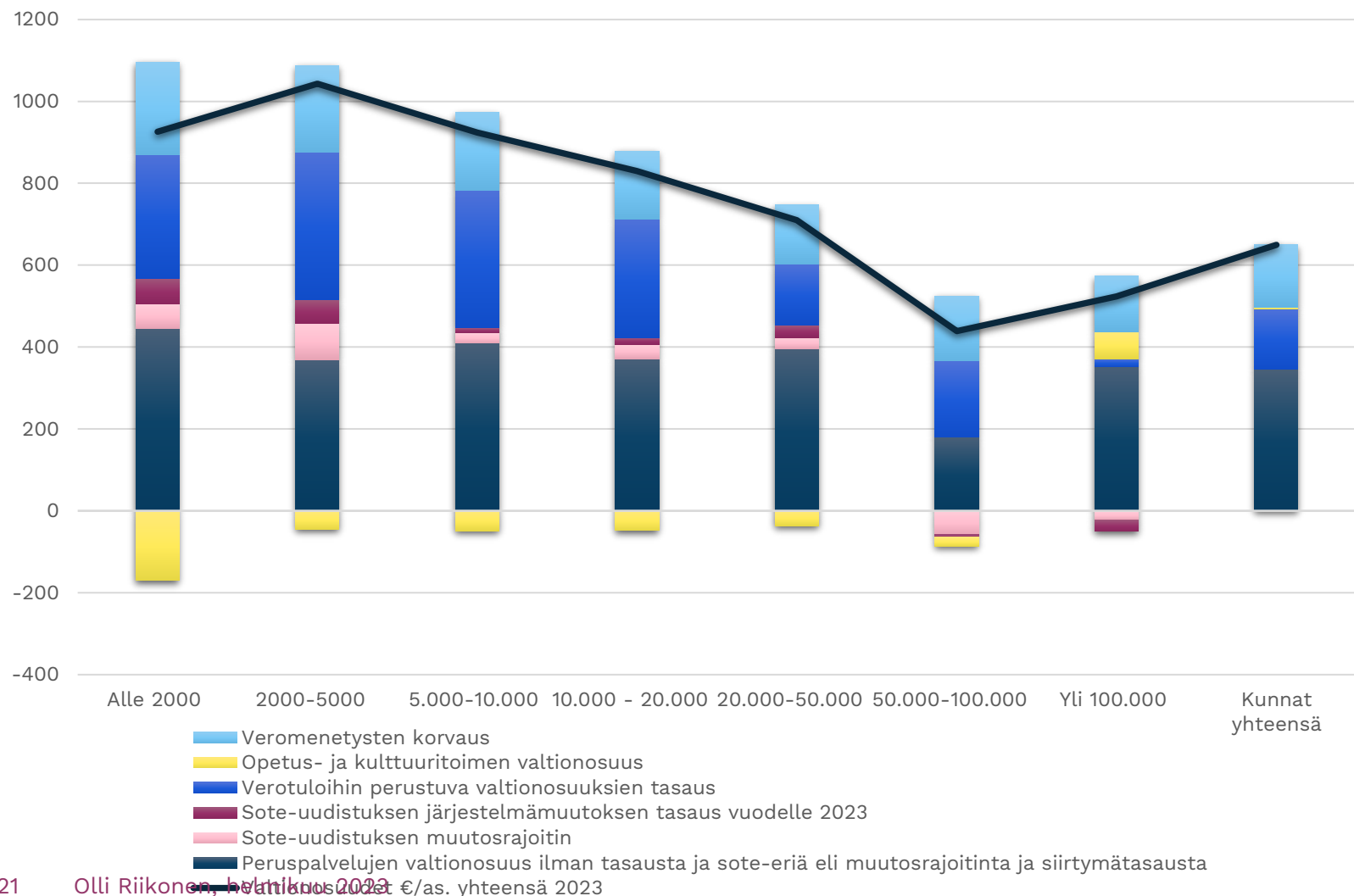

Valtionosuuksien muutos, %

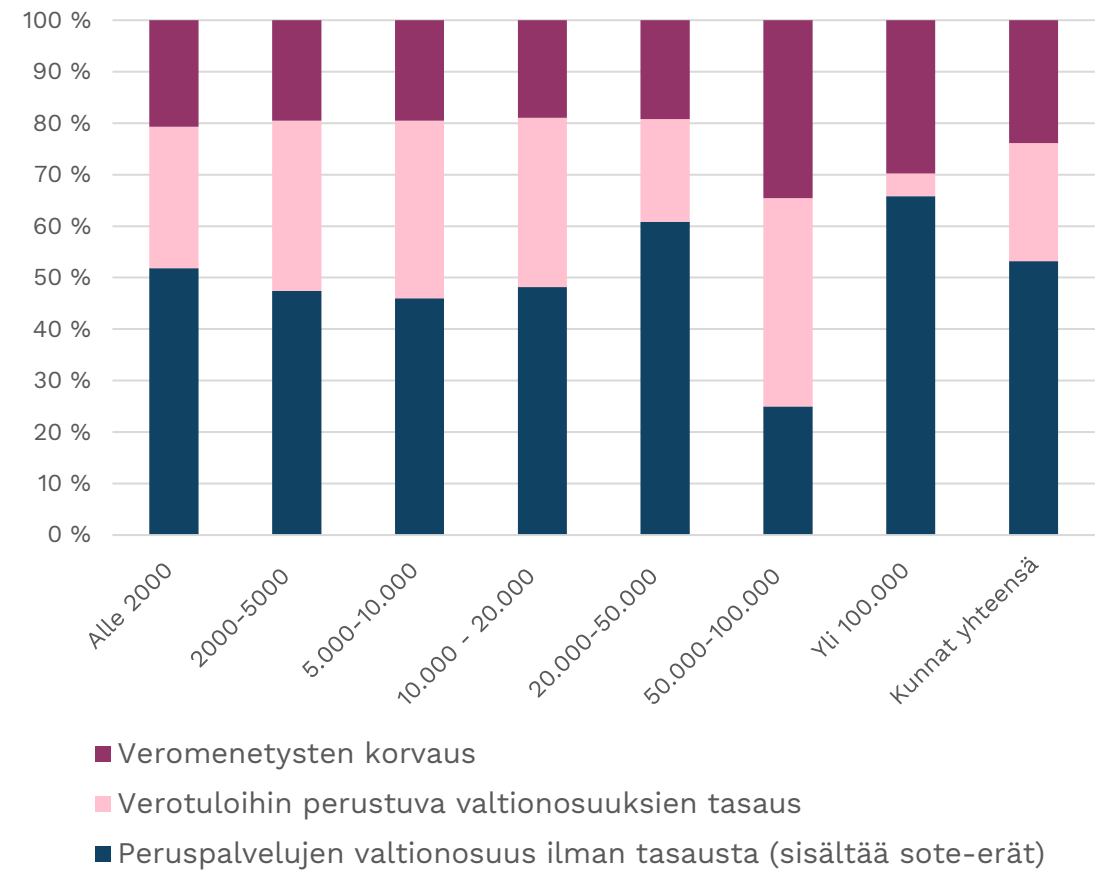
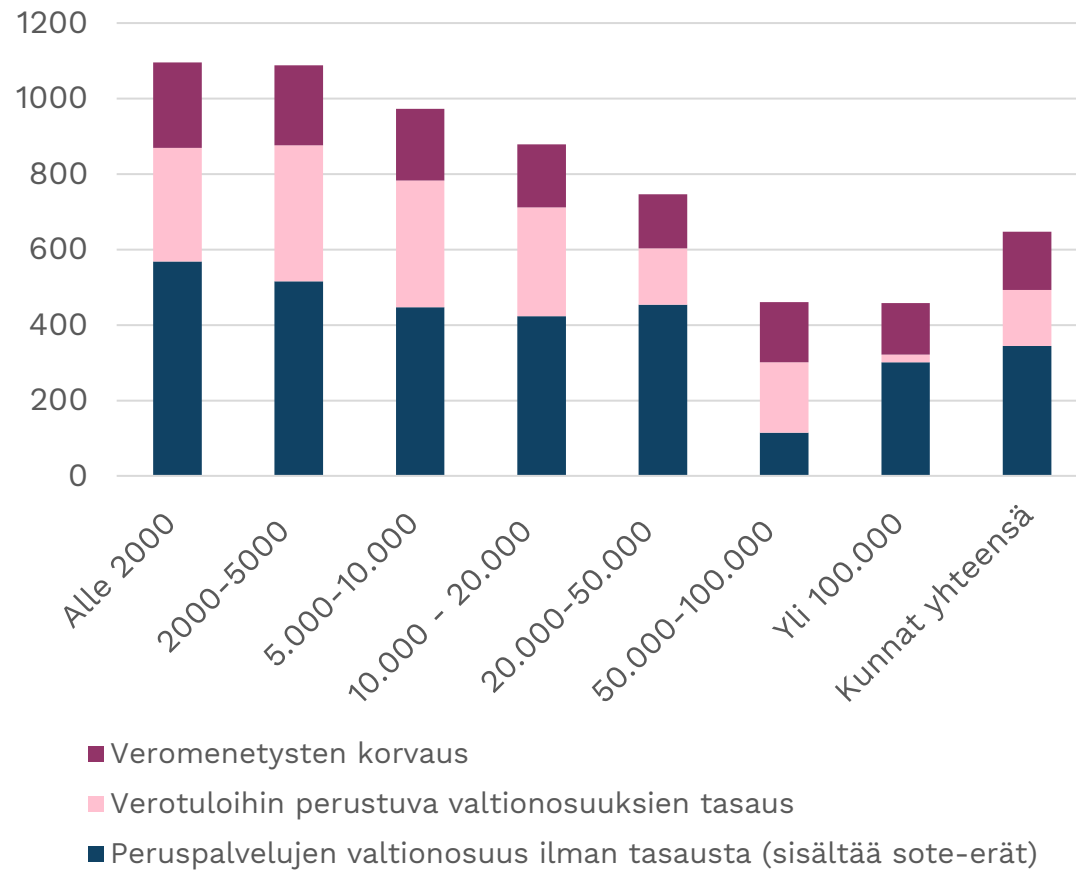
Valtionosuudet 2023 kuntakokoryhmittäin

Peruspalvelujen valtionosuudesta on irrotettu sote-erät (muutosrajoitin ja järjestelmämuutoksen tasaus) ja mukana myös opetus- ja kulttuuritoimen vos

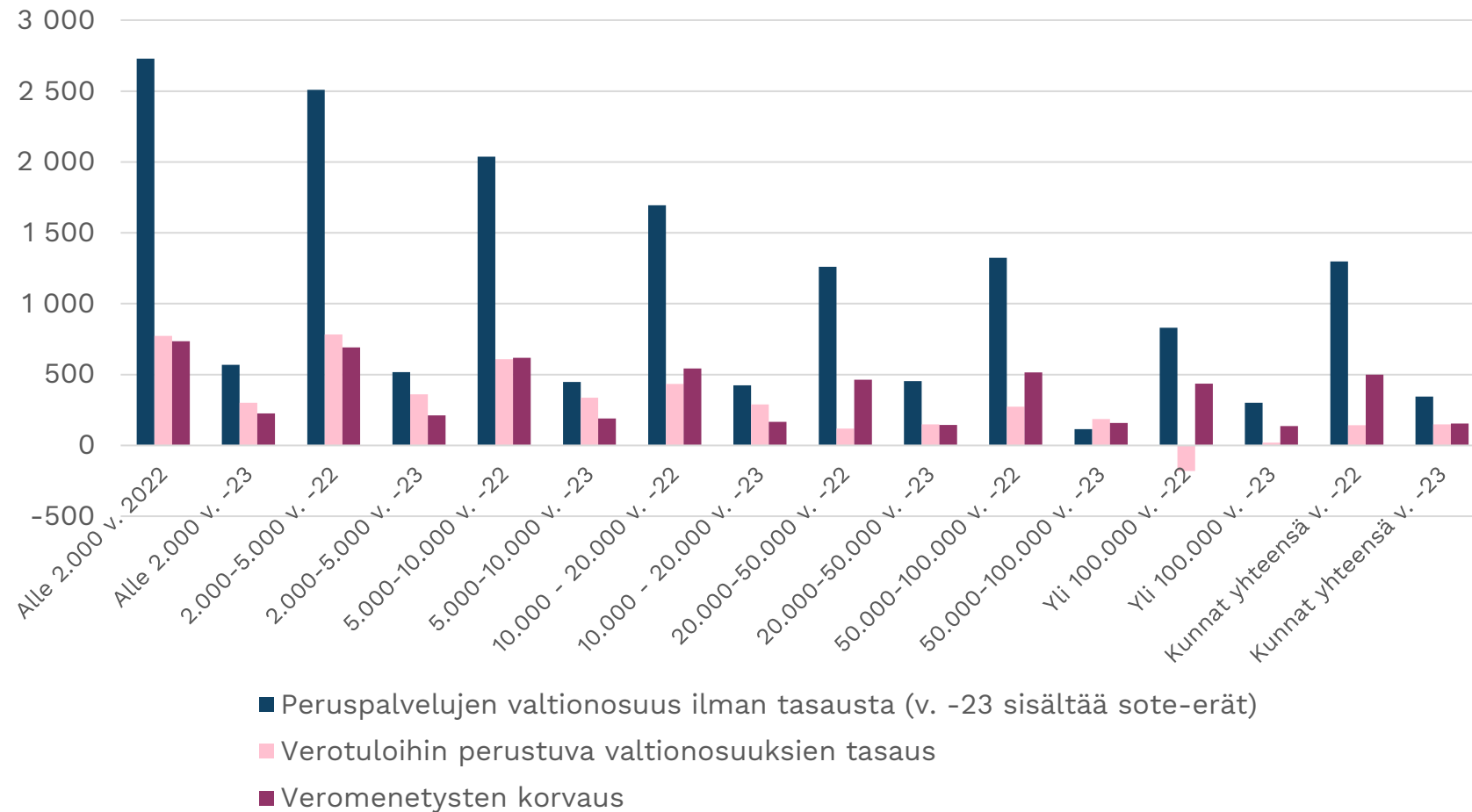

- Peruspalvelujen ”puhdas” vos melko tasainen kuntakoosta riippumatta, poikkeuksena 50.000-100.000 asukkaan kaupungit.
- Verotuloihin perustuva tasaus ja veromenetysten (kunnallisverovähennysten) korvaukset suuressa roolissa etenkin pienempien kuntien valtionosuuksissa.
- Kaikkien kuntakokoryhmien sisällä on suuria vaihteluita kuntien välillä valtionosuuksien rakenteessa.

Peruspalvelujen vos, verotuloihin perustuva vos-tasaus ja veromenetysten kompensaatiot (VM) 2023 absoluuttisesti ja suhteellisesti

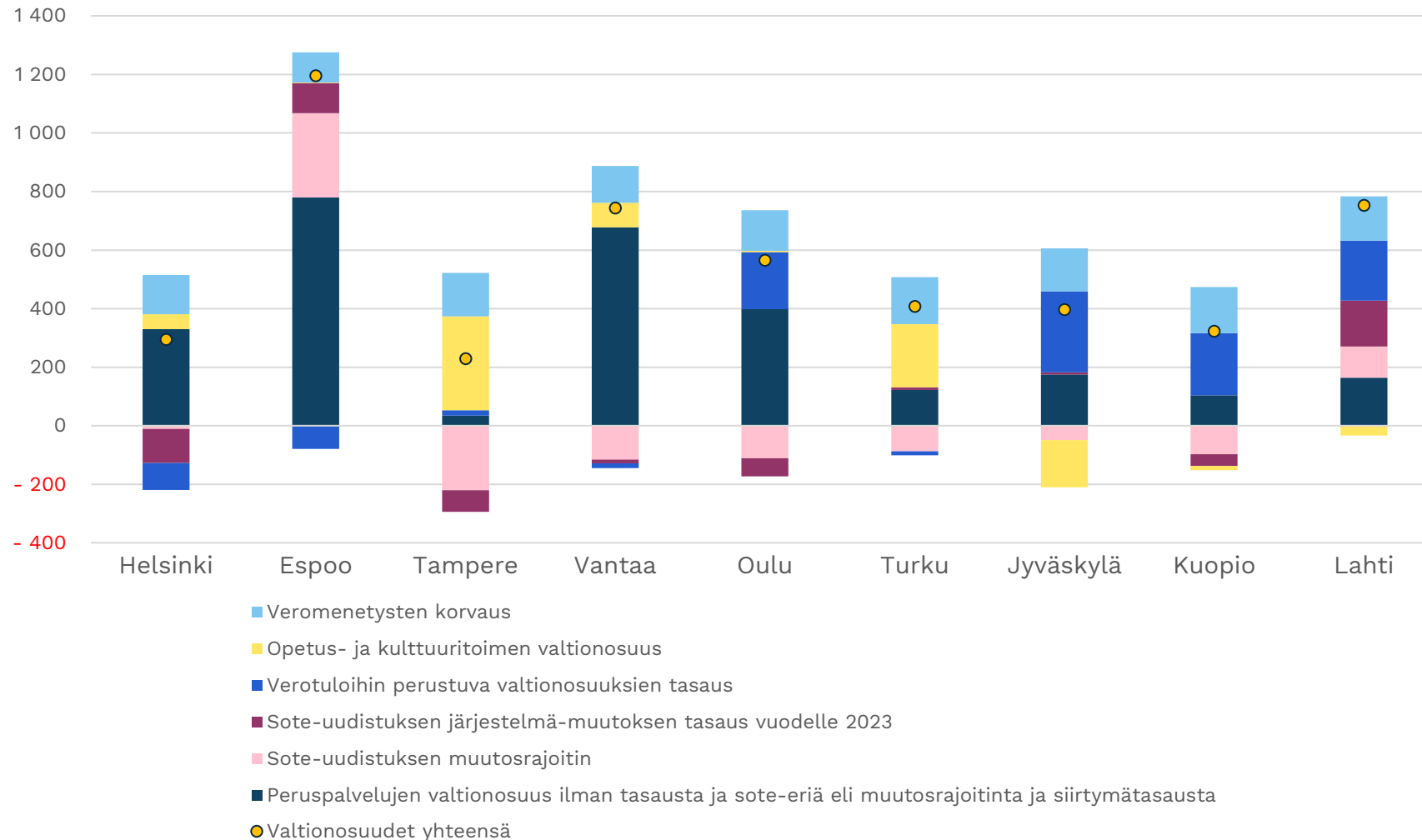

VM-vos -vertailu 2022-23 kuntakokoryhmittäin

- Peruspalvelujen valtionosuus supistui romahdusmaisesti
- Verotuloihin perustuva tasaus ja veromenetysten kompensaatiot kasvattivat painoarvoaan kaikissa kuntakokoryhmissä

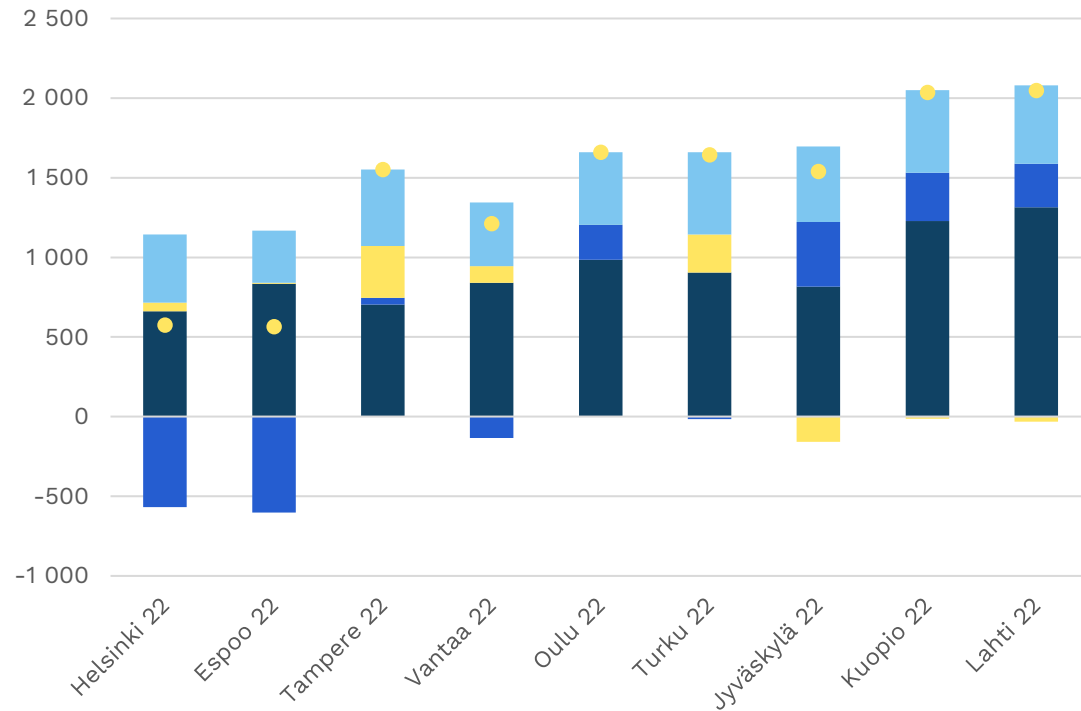
Suurimpien kaupunkien valtionosuuksien rakenne 2023, €/asukas

- Valtionosuuksien koostumuksessa suurta vaihtelua
- Sote-erät miinuksella paitsi Espoolla ja Lahdella (joilla siirtyvät tulot ylittävät siirtyvät menot)

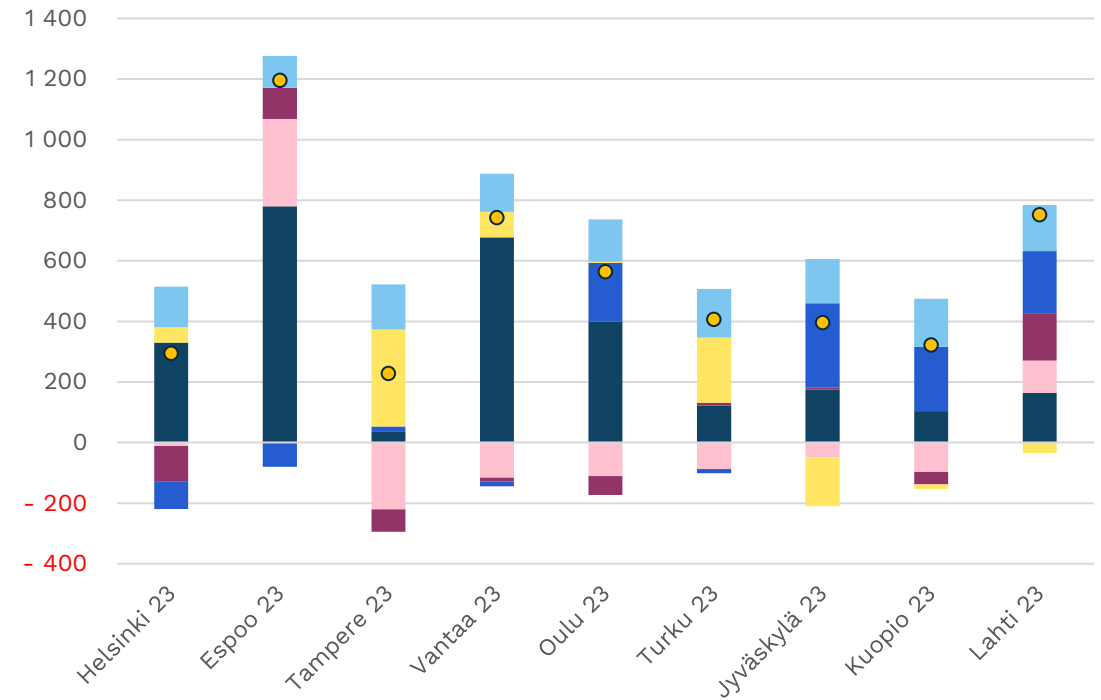
Suurimpien kaupunkien valtionosuudet 2022 ja 2023

Vuosi 2022

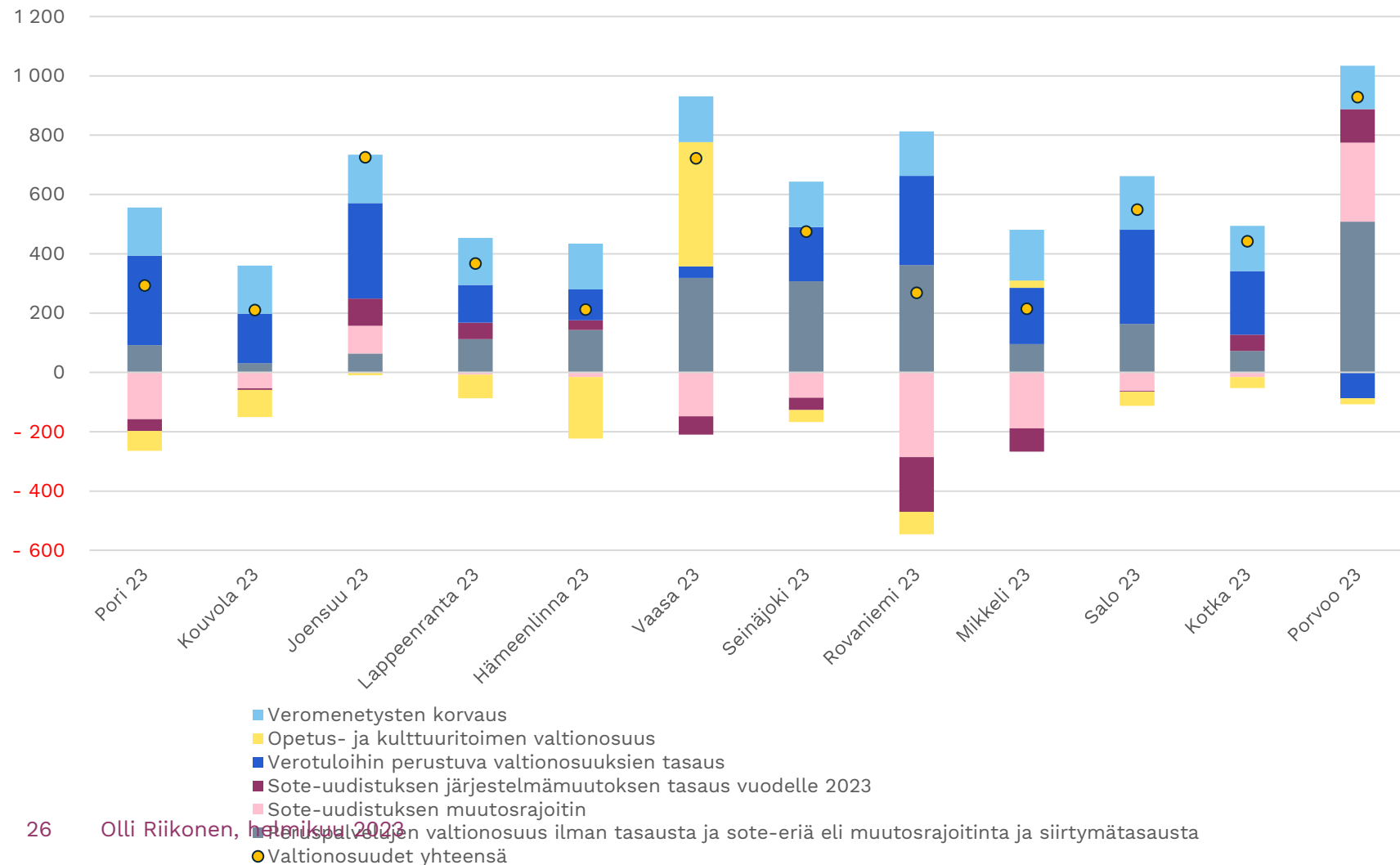
- Veromenetysten korvaus
- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus
- Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus
- Peruspalvelujen valtionosuus
- Valtionosuudet yhteensä

Vuosi 2023

- Veromenetysten korvaus
- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus
- Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus
- Sote-uudistuksen järjestelmämuutoksen tasaus vuodelle 2023
- Sote-uudistuksen muutosrajoitin
- Peruspalvelujen valtionosuus
- Valtionosuudet yhteensä

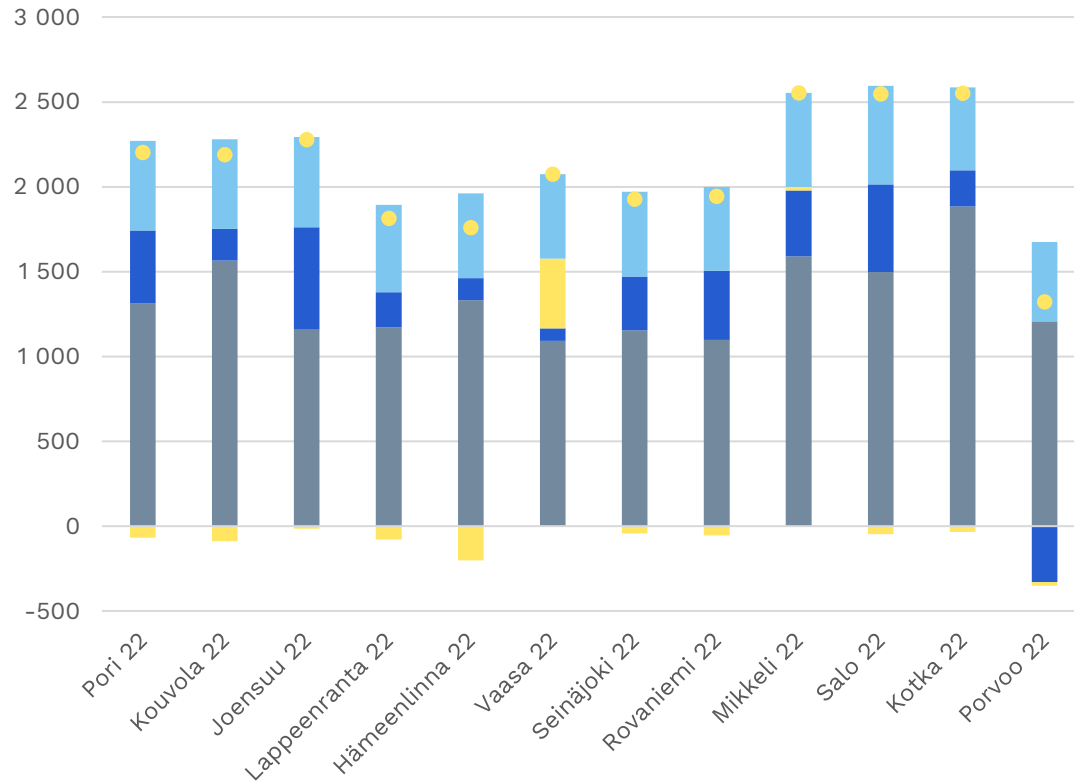
50.000–100.000 asukkaan kaupunkien valtionosuudet 2023, €/asukas

- Kaupungit suuruusjärjestyksessä vasemmalta lukien
- Sote-erillä suurin vaikutus Rovaniemellä (-) ja Porvoolla (+)
- Peruspalvelujen valtionosuuksien tasovaihtelu suurta
- Matalimmat valtionosuudet (n. 200 €/as.) Kouvola, Hämeenlinna ja Mikkeli
- Suurimmat Porvoo, Vaasa ja Joensuu (> 700 €/as.)

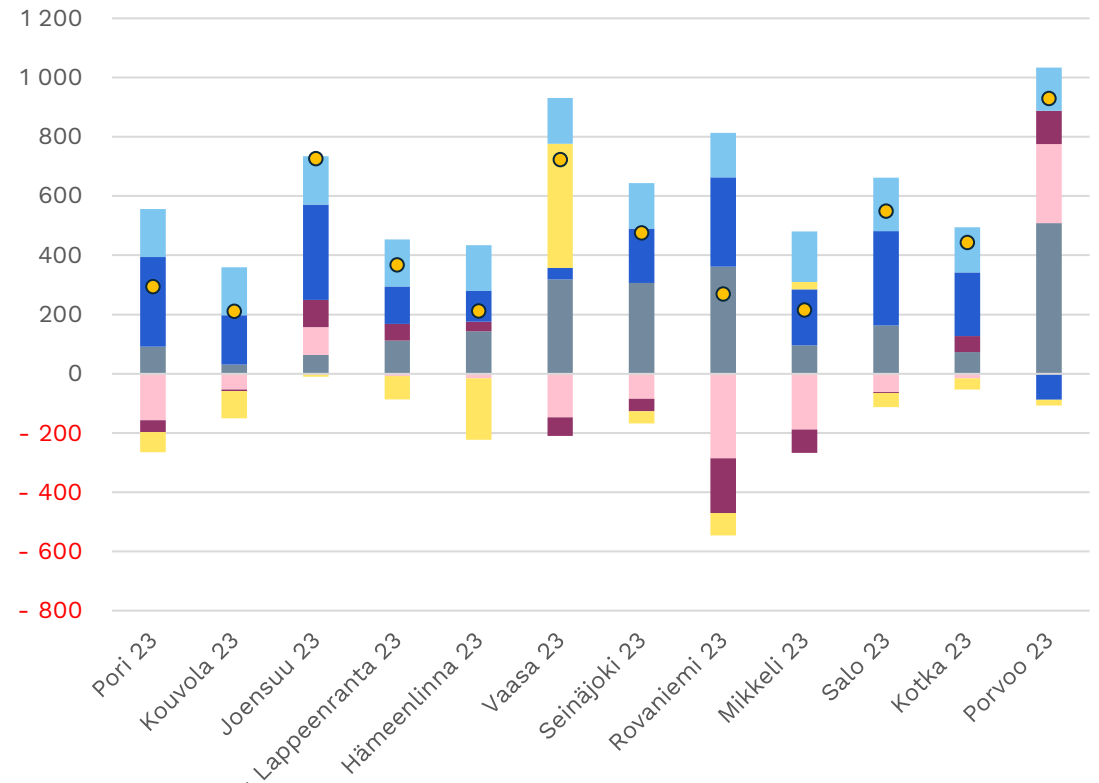
50.000–100.000 asukkaan kaupunkien valtionosuudet 2022 ja 2023, €/asukas

Vuosi 2022

- Veromenetysten korvaus (ml. verolykkäysten takaisinperintä)
- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus
- Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus
- Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta
- Valtionosuudet yhteensä

Vuosi 2023

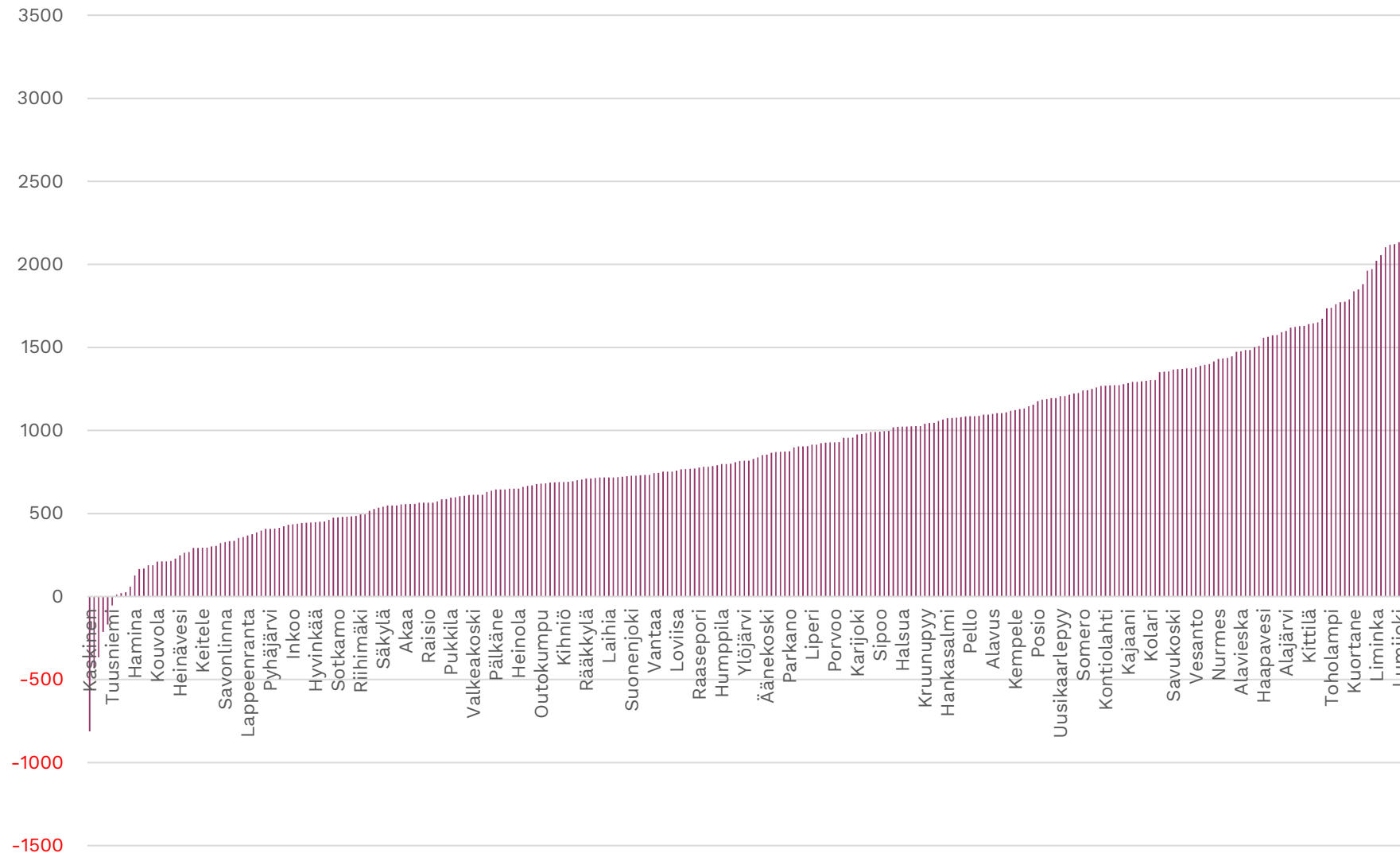

- Veromenetysten korvaus
- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus
- Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus
- Sote-uudistuksen järjestelmämuutoksen taseus vuodelle 2023
- Sote-uudistuksen muutosrajoitin
- Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta ja sote-eriä eli muutosrajoitinta ja siirtymätasausta
- Valtionosuudet yhteensä

Valtionosuudet 2023 osatekijöittäin tarkasteltuna

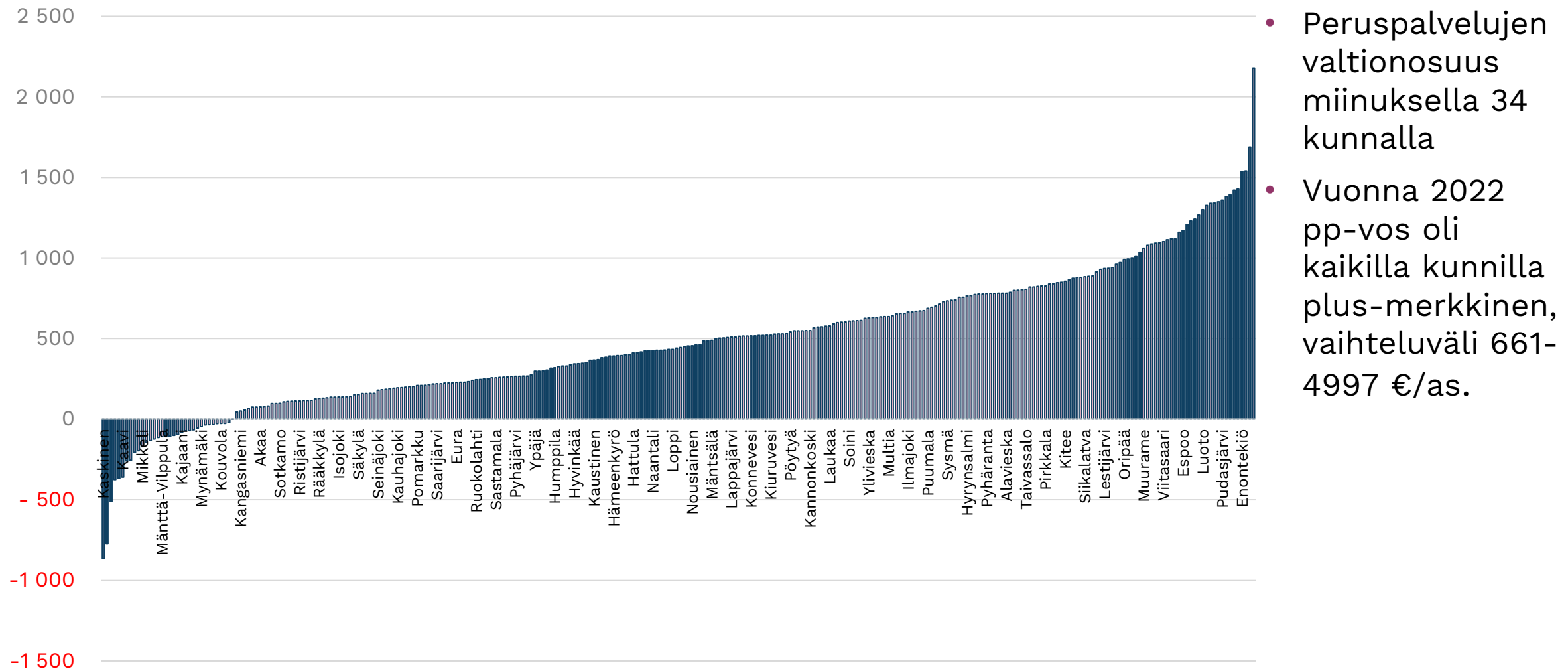
Kunnat järjestetty valtionosuuksien €/as.
mukaan pienimmästä suurimpaan

Valtionosuudet yhteensä, €/asukas

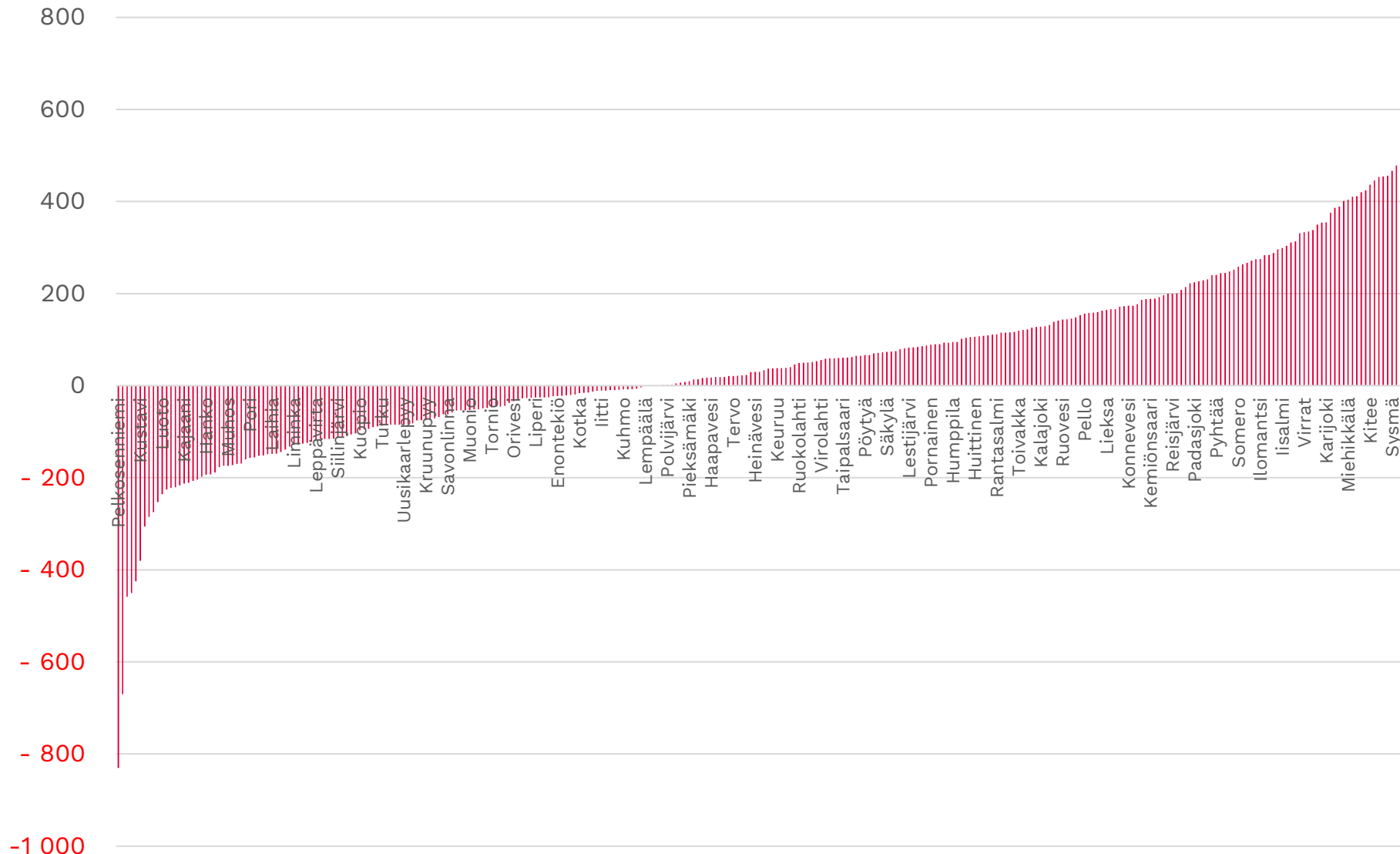

- Valtionosuudet keskimäärin 650 €/asukas
- 200 kuntaa saa valtionosuuksia keskiarvoa enemmän
- Kuusi (6) kuntaa jää valtionosuuksissa miinuksien puolelle
- Neljä (4) kuntaa saa valtionosuuksia enemmän kuin vuonna 2022

Peruspalvelujen valtionosuus ilman verotuloihin perustuvaa tasausta (sis. sote-erät), €/asukas

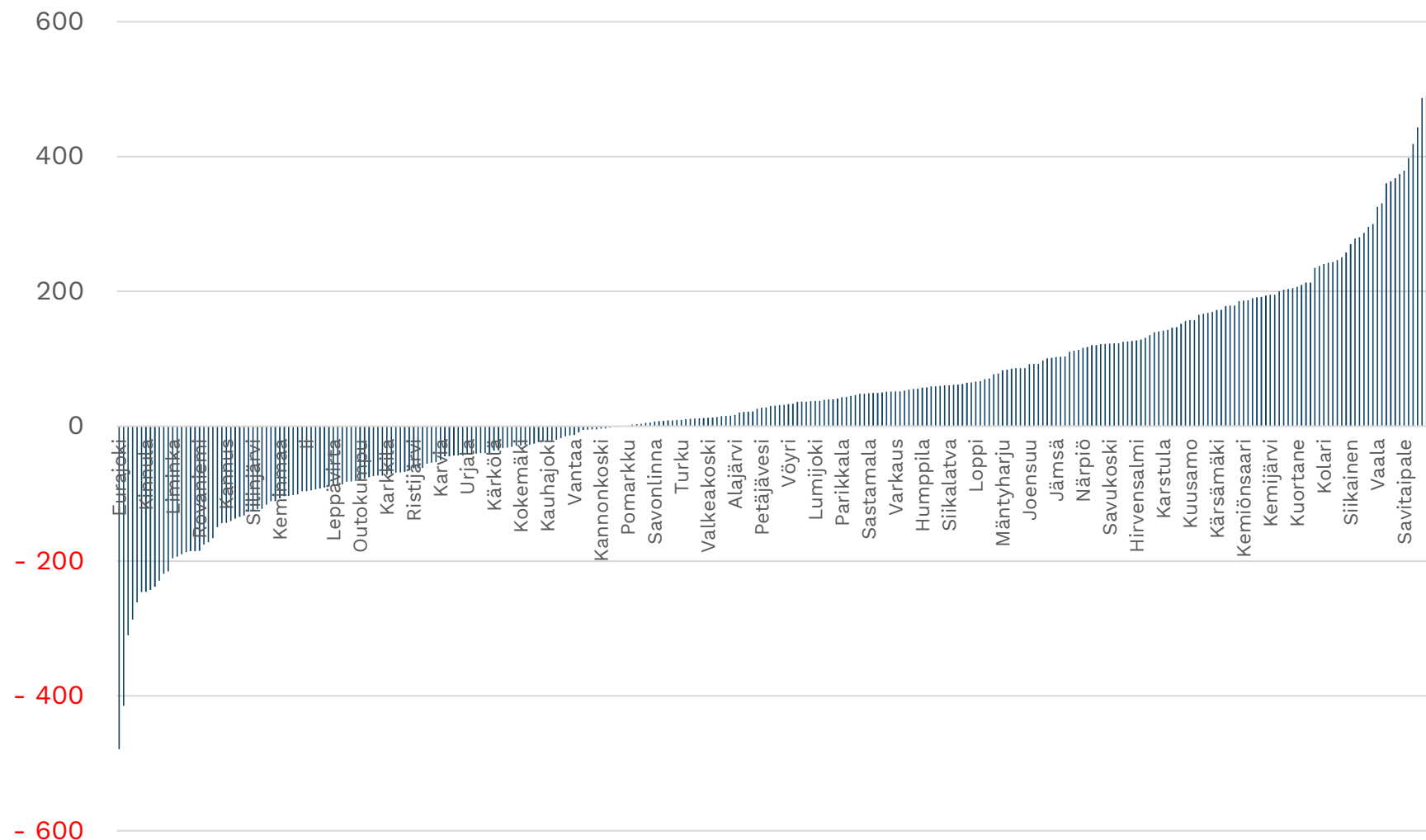

Sote-uudistuksen muutosrajoitin, €/asukas

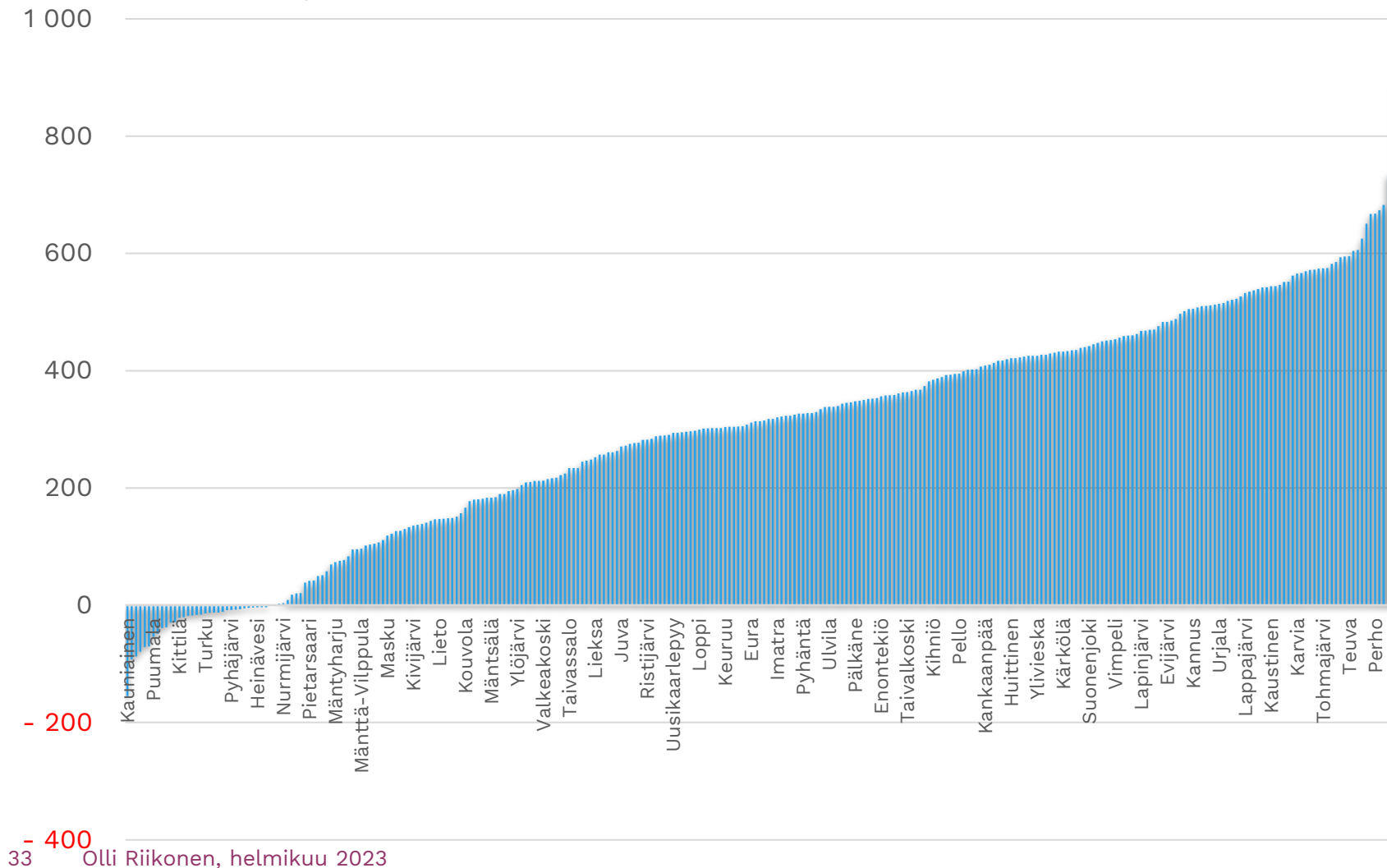
- Muutosrajoitin leikkaa valtionosuutta, jos siirtyvät sote-menot ylittävät kunnasta siirtyvät tulot ja lisää niitä, jos tilanne on päinvastainen
- 123 kunnalla muutosrajoitin leikkaa ja 170 kunnalla lisää valtionosuuksia

Sote-uudistuksen järjestelmänmuutoksen tasaus vuodelle 2023, €/asukas

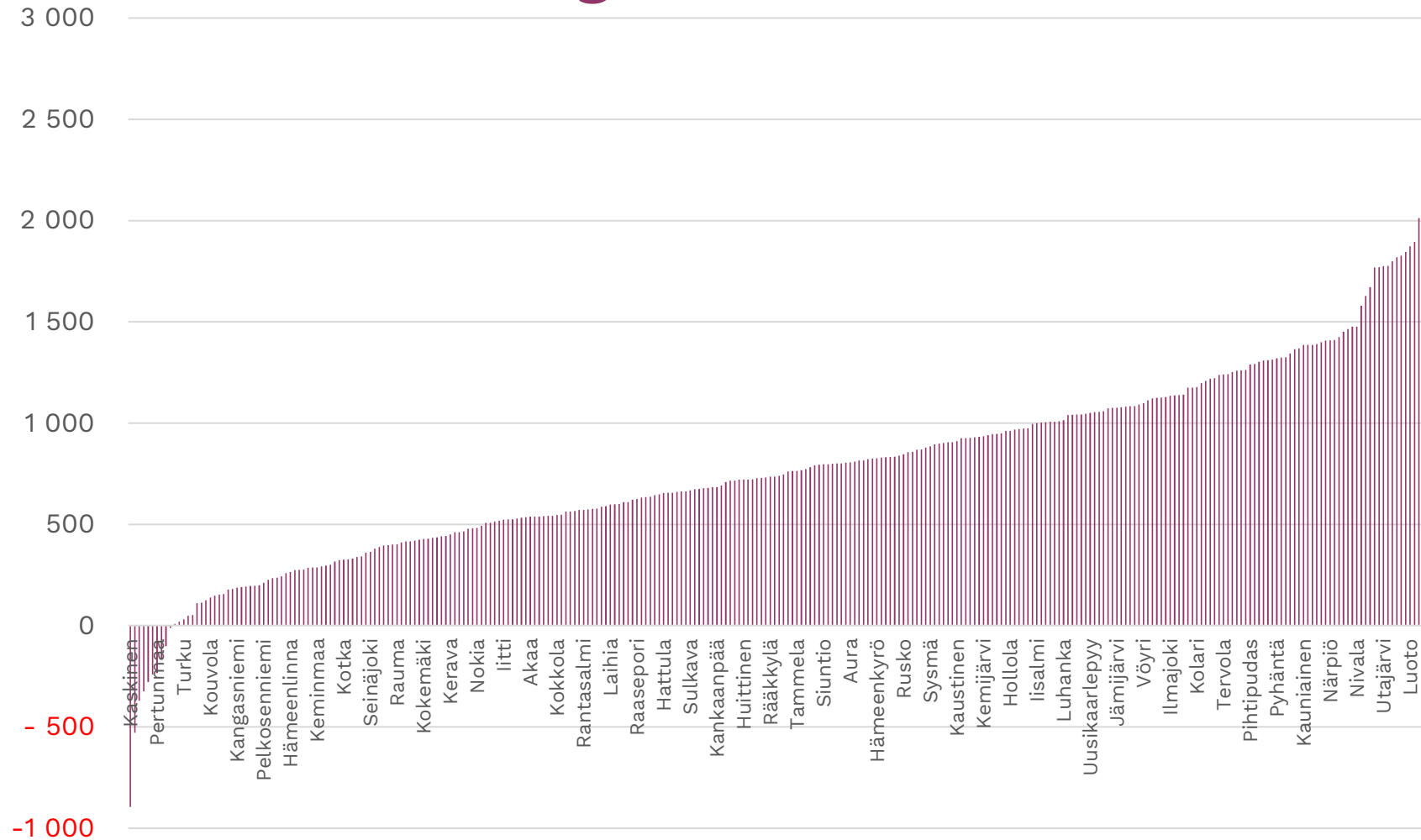
- Järjestelmänmuutoksen tasaus (siirtymätasaus) nimensä mukaisesti tasaa muutosvaikutuksen eli että kunnan tasapainotila sote-uudistuksen vaikutuksesta ei muutu
- Ensimmäisenä vuonna muutos tasataan nollaan – siis kunta ei taloudellisesti voita, eikä häviä uudistusta edeltävään tilanteeseen
- Siirtymätasauksen etumerkki on pääsääntöisesti sama kuin muutosrajoittimen
- 112 kunnan siirtymätasaus on miinuksella ja 181 plussalla

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, €/asukas

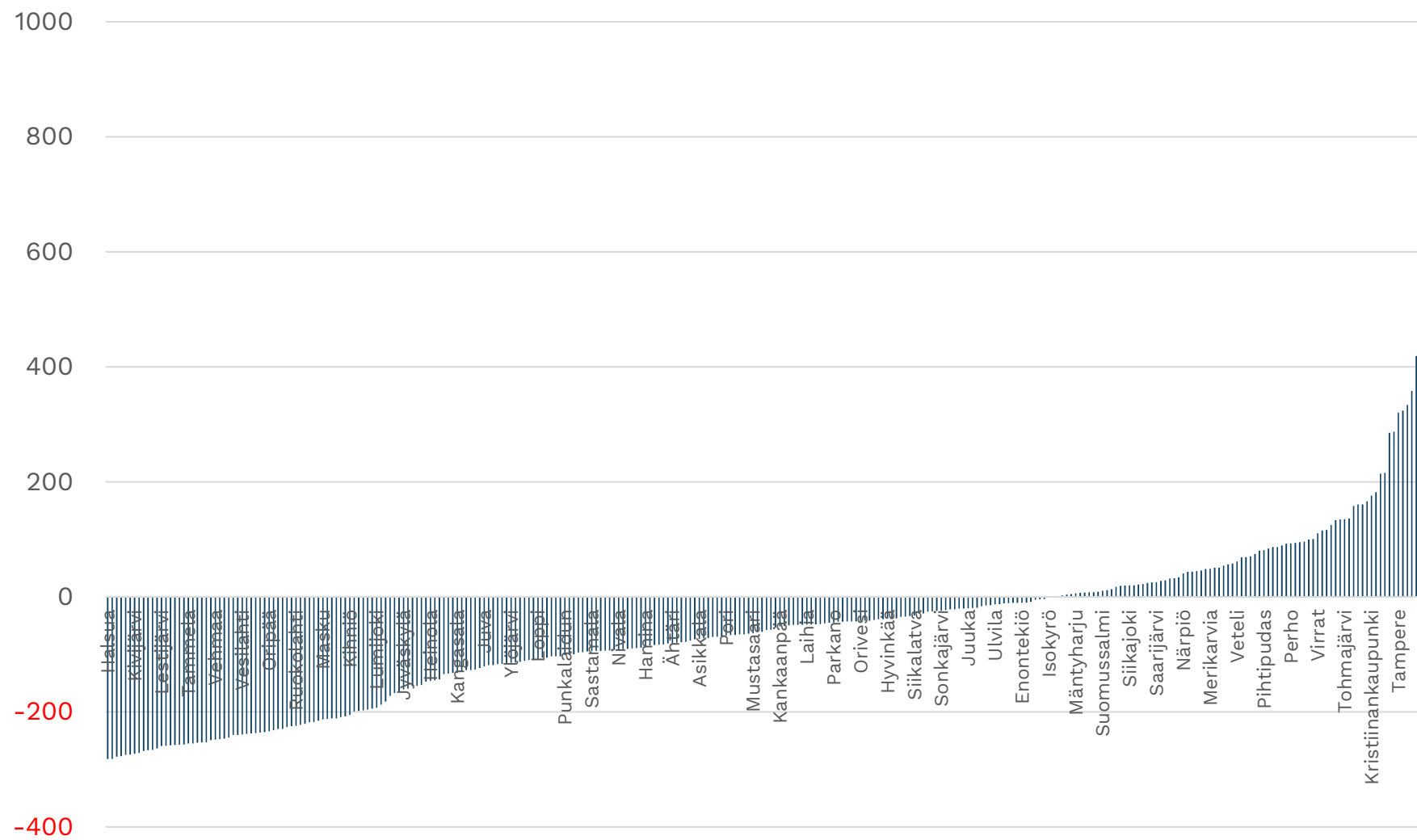
- Tasausrajat muuttuivat – tasausrajan yläpuolella leikataan vähemmän (10 % aiemman max 30 % sijaan) ja alapuolella tasataan 90 % tasoon (aiemmin 80 %)
- Tasausrajan yläpuolella on 35 kuntaa (ennen 25) ja alapuolella 262 kuntaa

Kunnan peruspalvelujen (VM) valtionosuus yhteensä, €/asukas

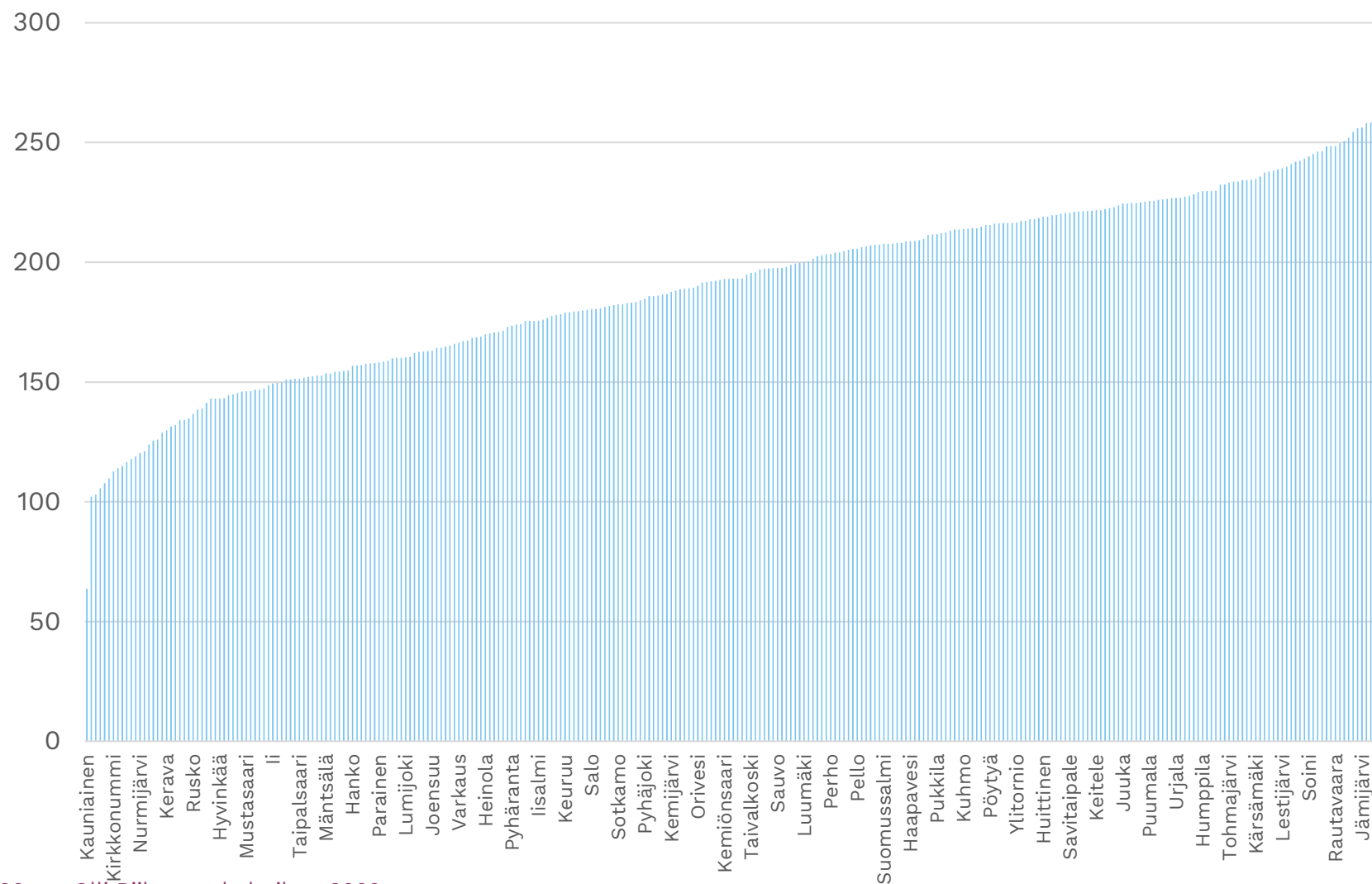
- Peruspalvelujen valtionosuus sote-erineen + verotuloihin perustuva tasaus = kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä
- 10 kunnan peruspalvelujen valtionosuus jää miinuksien puolelle eli kunnan omarahoitussuos (n. 1360 €/as.) on suurempi kuin valtionosuuserät
- Selitys löytyy sote-eristä, jotka leikkaavat peruspalvelujen valtionosuudet miinukselle

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus, €/asukas

- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden omarahoitusosuudet (ammatillinen koulutus 192,8 €/as. ja lukio 95,5 €/as.) ylittävät useimmilla kunnilla positiiviset valtionosuuserät
- Plus-merkkinen OKM-vos edellyttää käytännössä, että kunta itse järjestää lukion lisäksi ammatillista koulutusta tai ylläpitää alueellista taideoppilaitosta

Veromenetysten korvaus, €/asukas

- ”Varainhoitovuodesta 2010 lähtien toteutetuista veroperustemuutoksista johtuvia kunnallisverotulomuutoksia vastaava euromäärä maksetaan kunnille valtionosuuden yhteydessä. Kunnalle maksetaan sen verotulojen menetystä vastaava euromäärä.”
- ”Ennen vuotta 2023 toteutetuista veroperustemuutoksista johtuvasta 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta vähennetään vuonna 2023 kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tehtävien kustannuksia vastaavana osuutena 70 prosenttia.”
- Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, 33 §

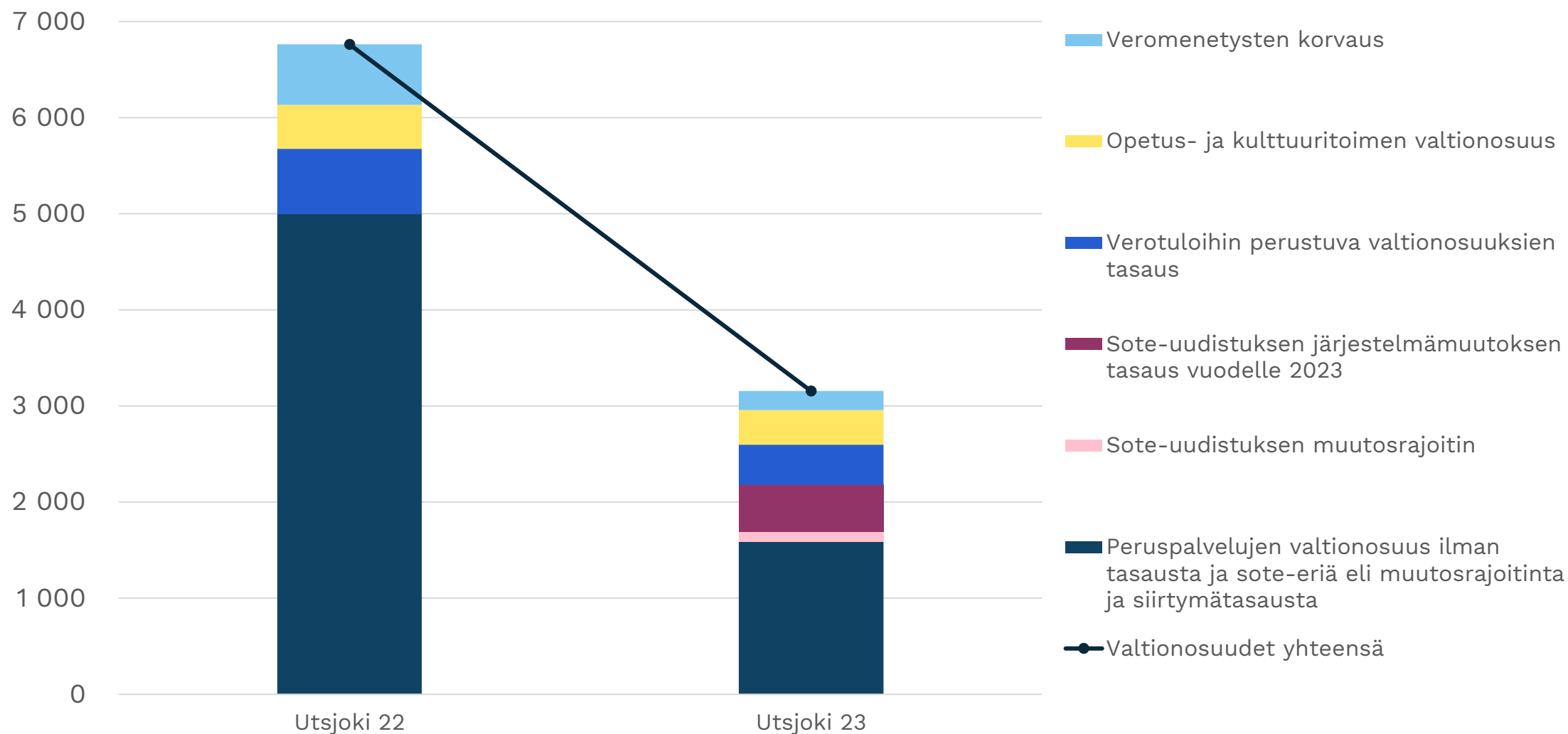
Kunnallisia ääripäitä ja erityispiirteitä

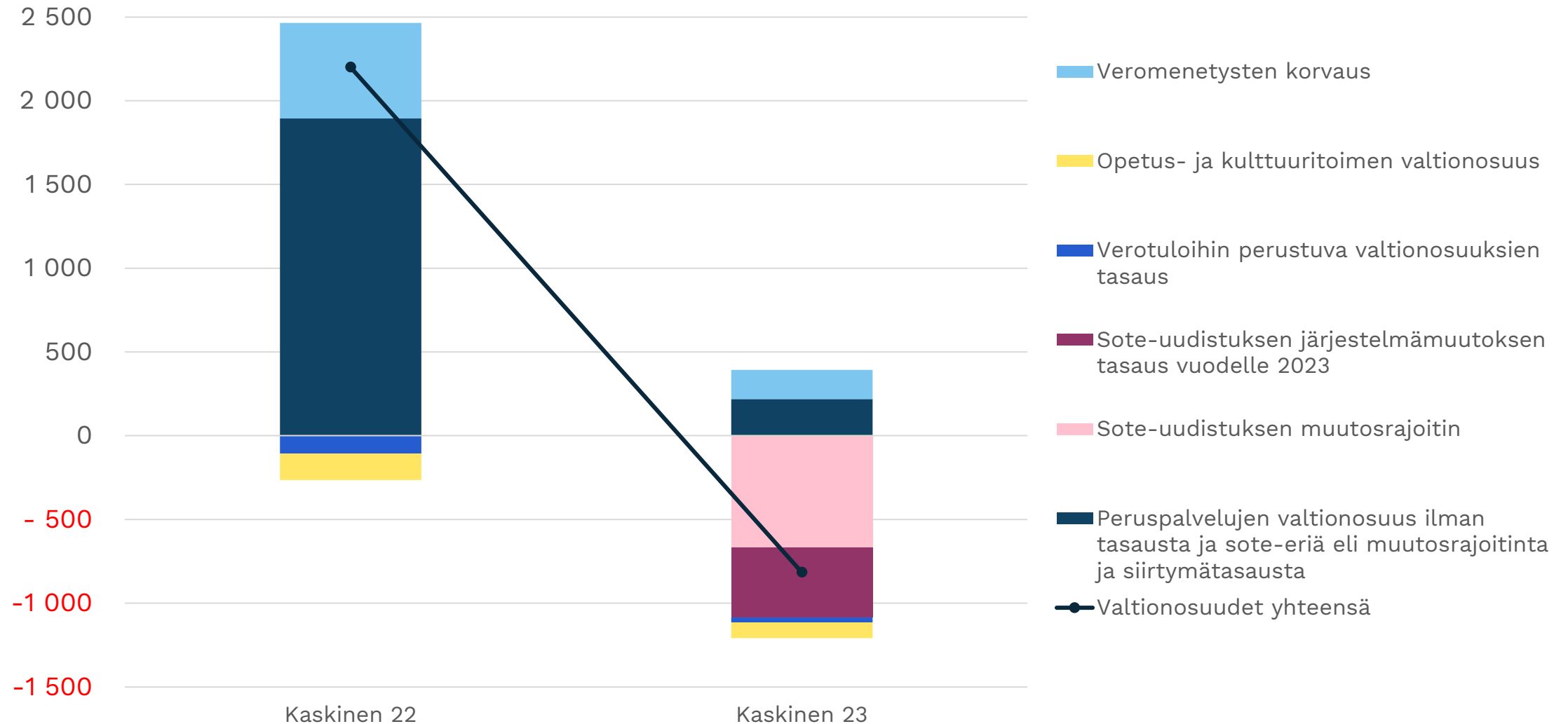
**4 kuntaa, jotka
saavat enemmän
valtionosuuksia kuin
ennen**

**6 kuntaa, joiden
valtionosuudet
miinuksella**

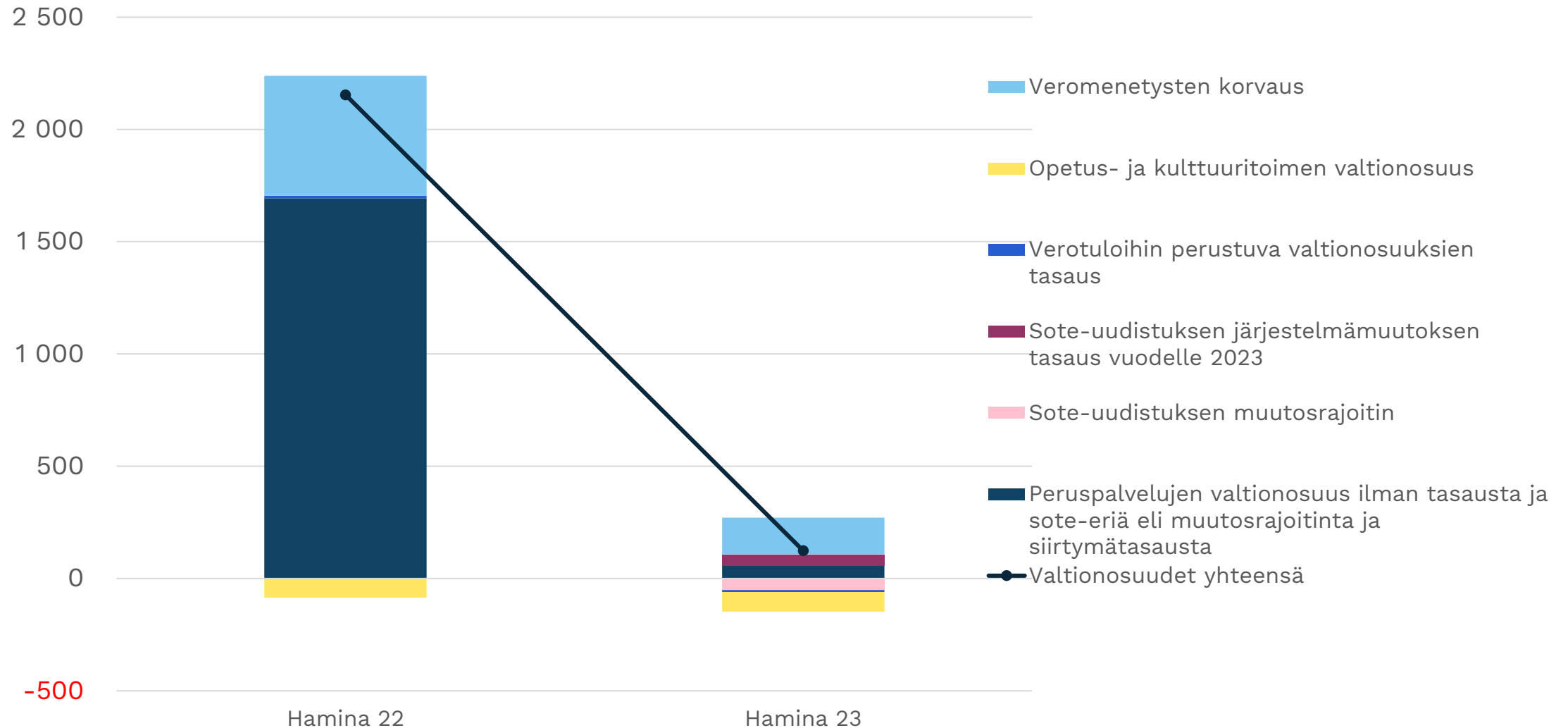
Utsjoki - suurimmat valtionosuudet asukasta kohti 2022 ja 2023

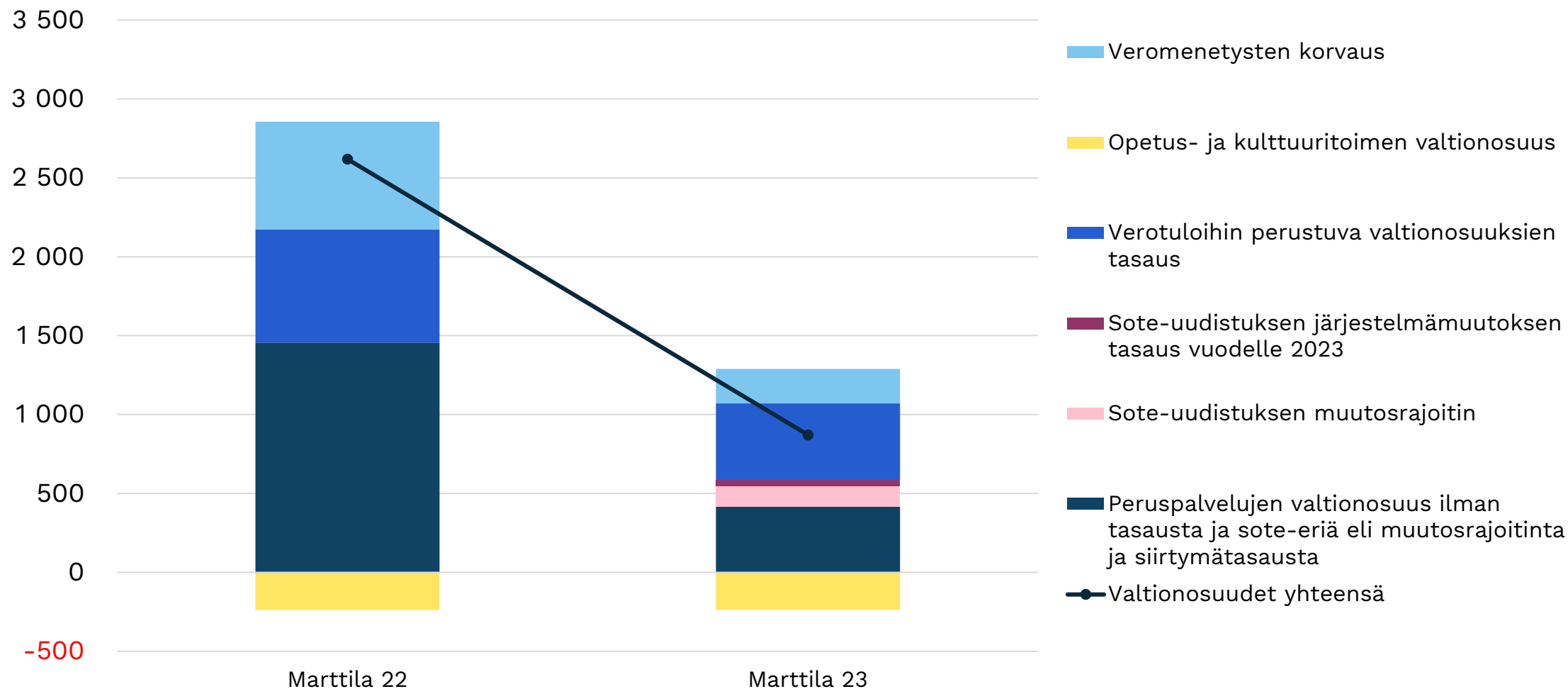
Kaskinen - negatiivisimmat valtionosuudet 2023 (-815 €/as.) ja suhteellisesti suurin pudotus 2022-23

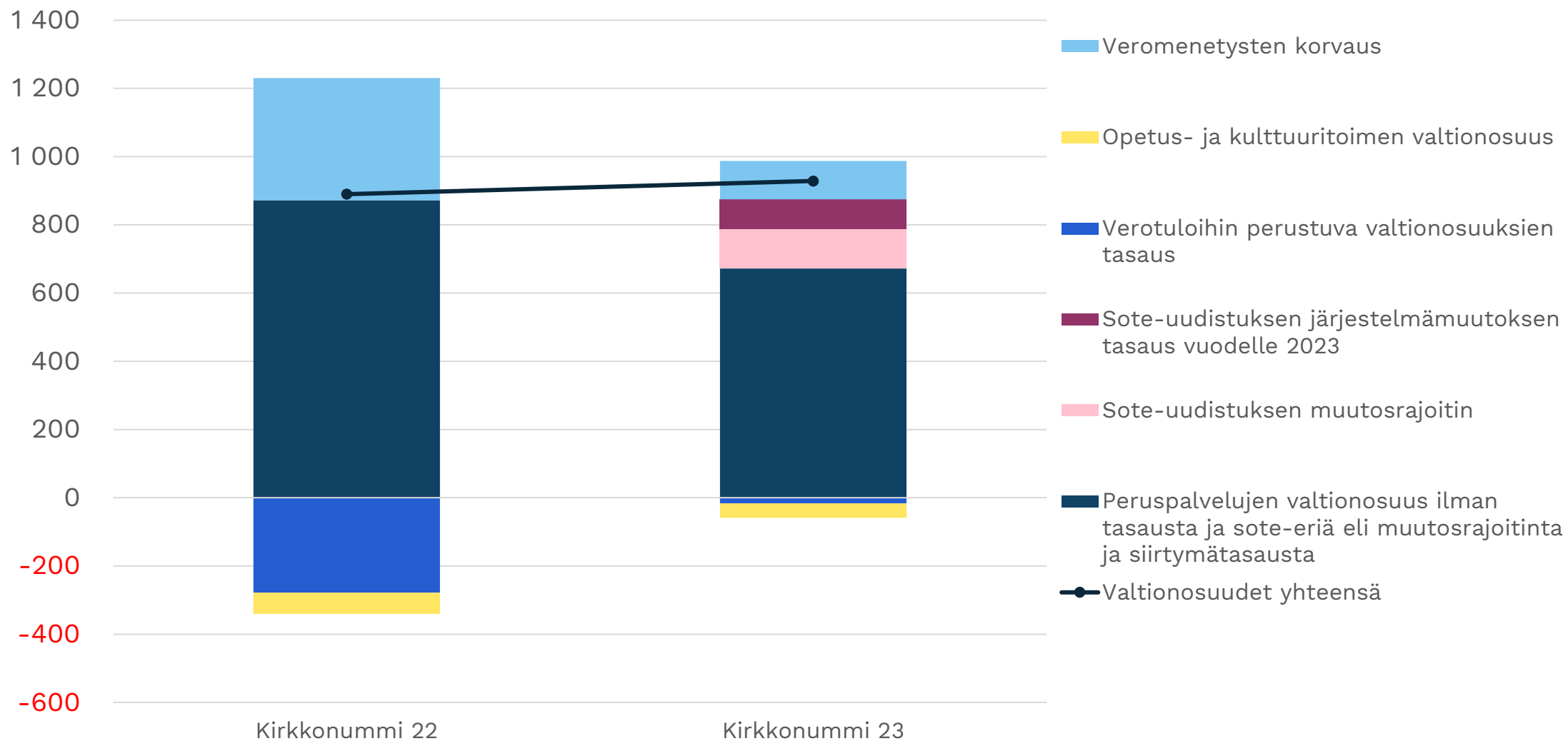
Hamina - nettona neutraaleimmat sote-erät eli pienin (-1 €/as.) poikkeama peruspalvelujen valtionosuuteen

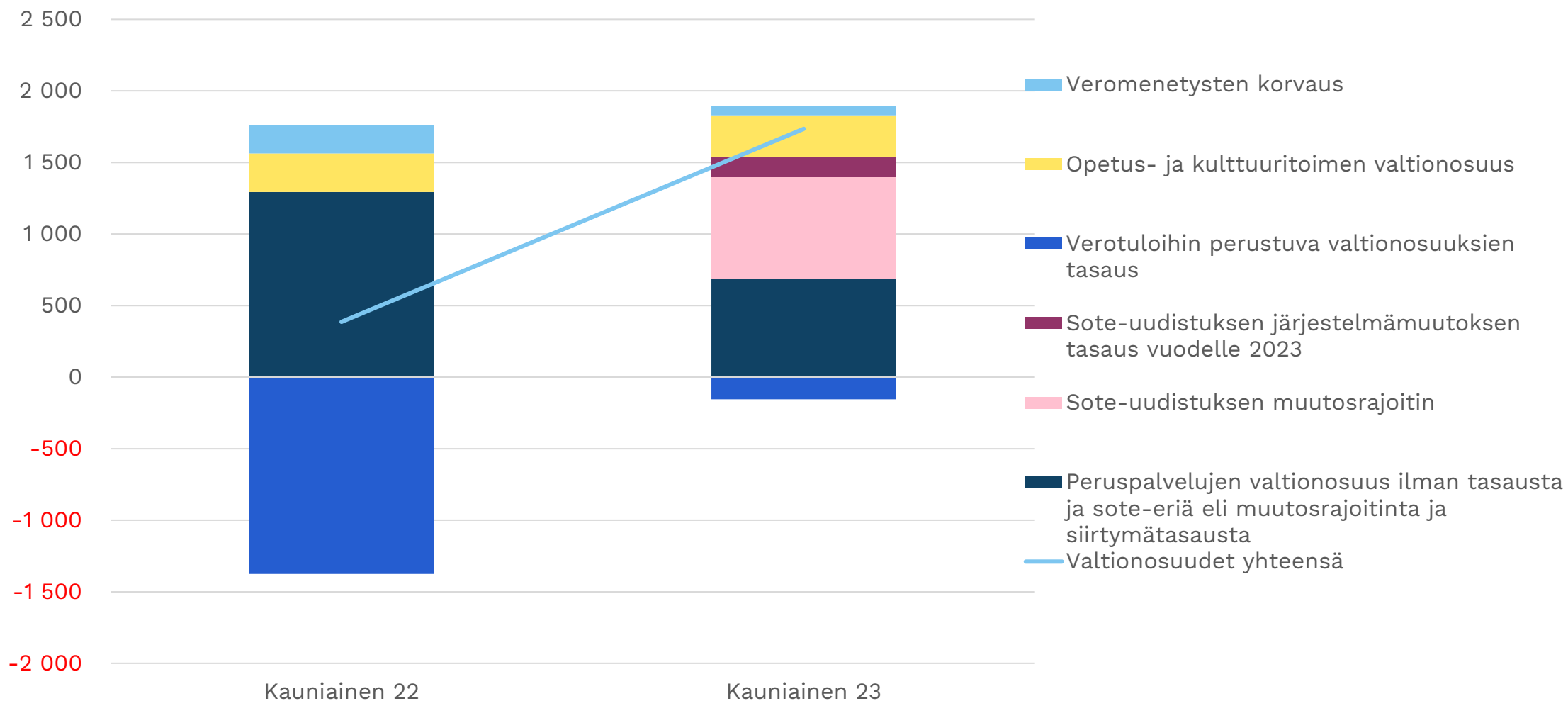
Marttila - koko maan keskiarvoa vastaava valtionosuuspudotus: -66,7 %

Kirkkonummi - pienin suhteellinen muutos valtionosuuksien kokonaismäärään (+4,4 %, 46 €/as)

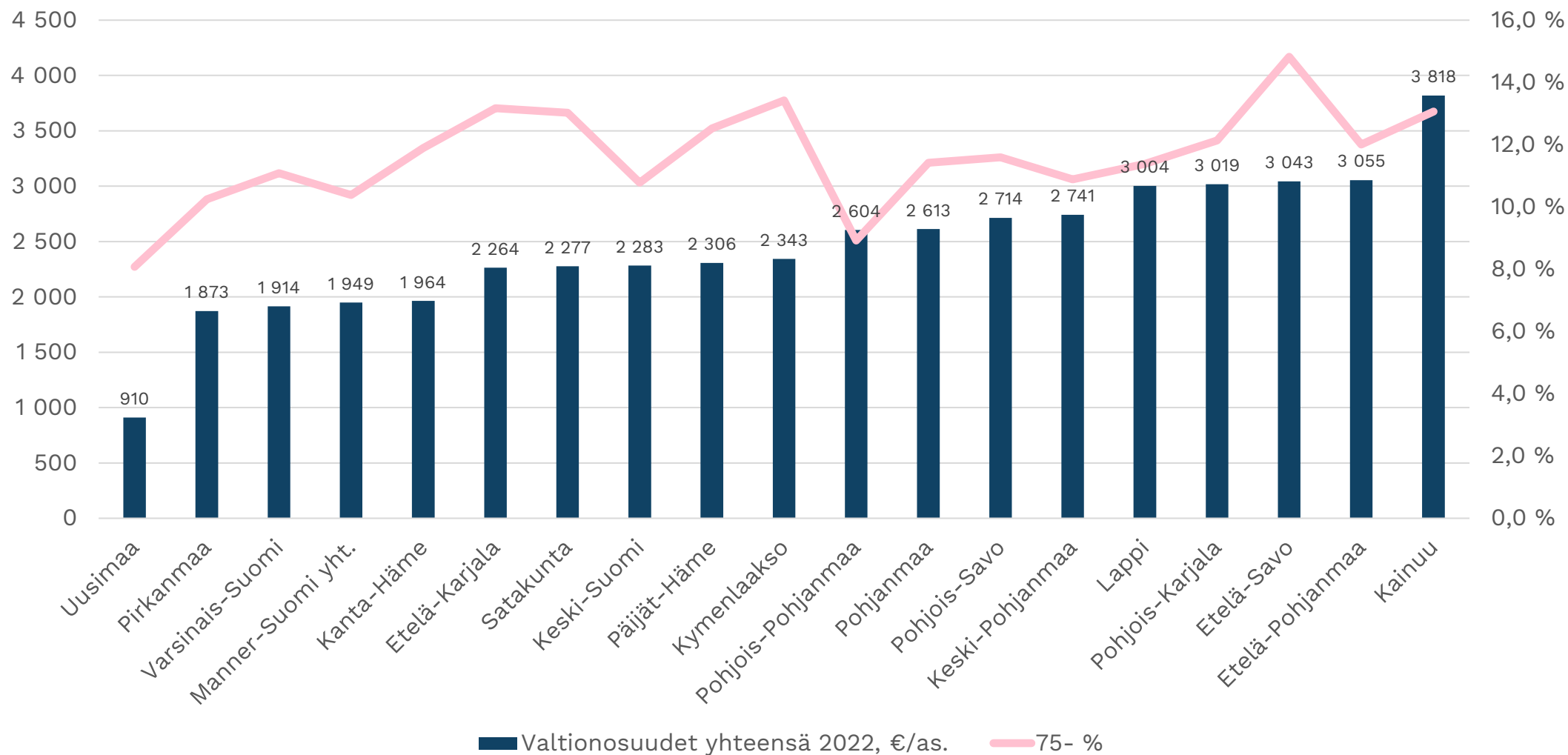

Kauniainen – suurin valtionosuuksien kasvu 368 -> 1735 €/asukas

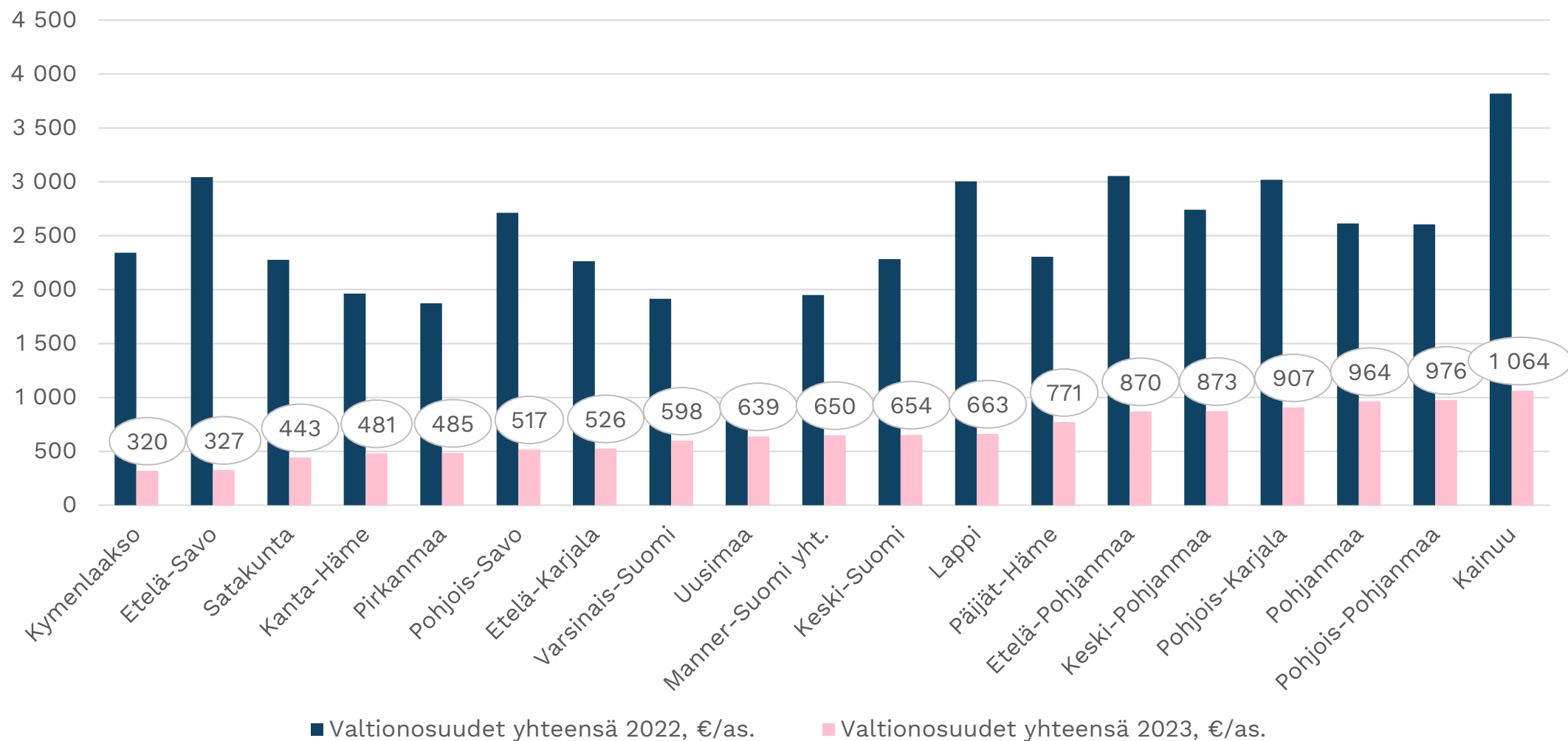

Maakunnittain ja kuntakokoryhmittäin

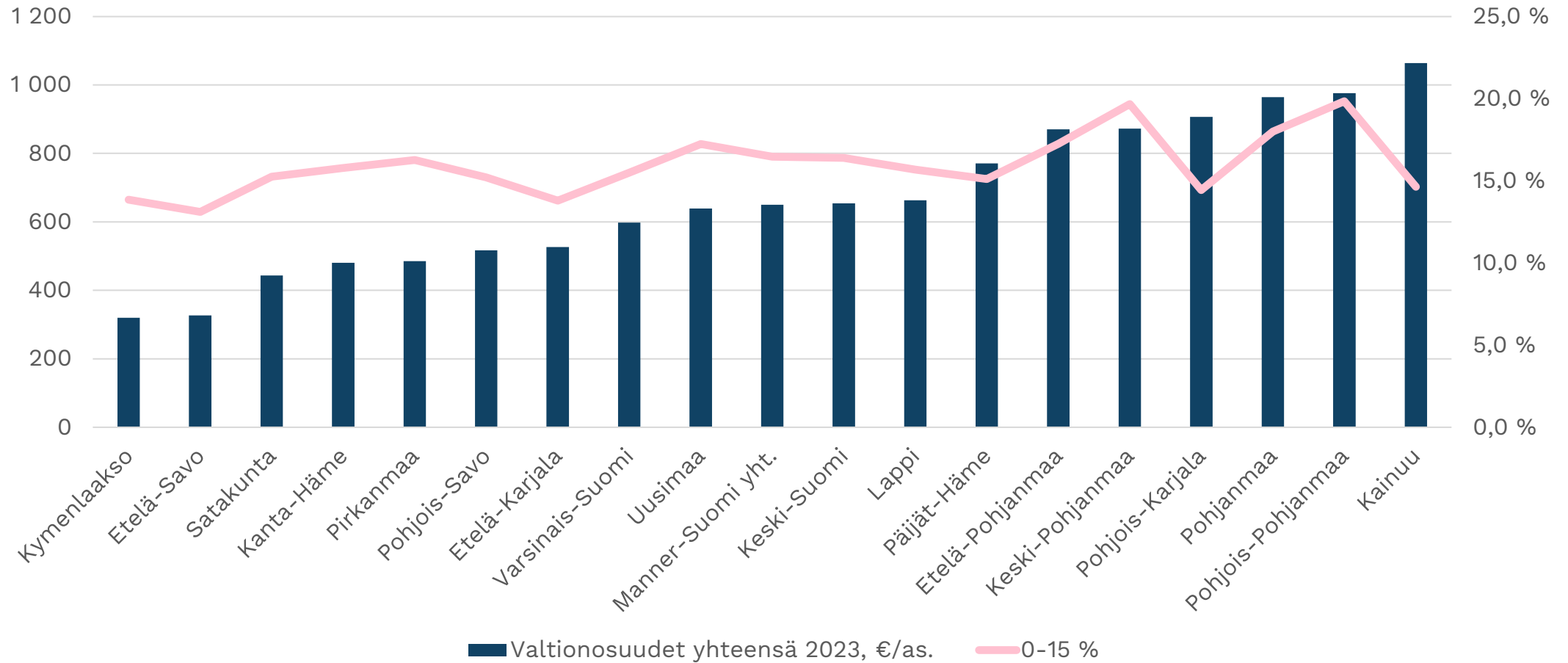
Valtionosuudet 2022 maakunnittain, €/as. ja 75 v. täyttäneiden osuus väestöstä

Valtionosuudet maakunnittain 2022-23, €/as. v. 2023 valtionosuuksien suuruusjärjestyksessä

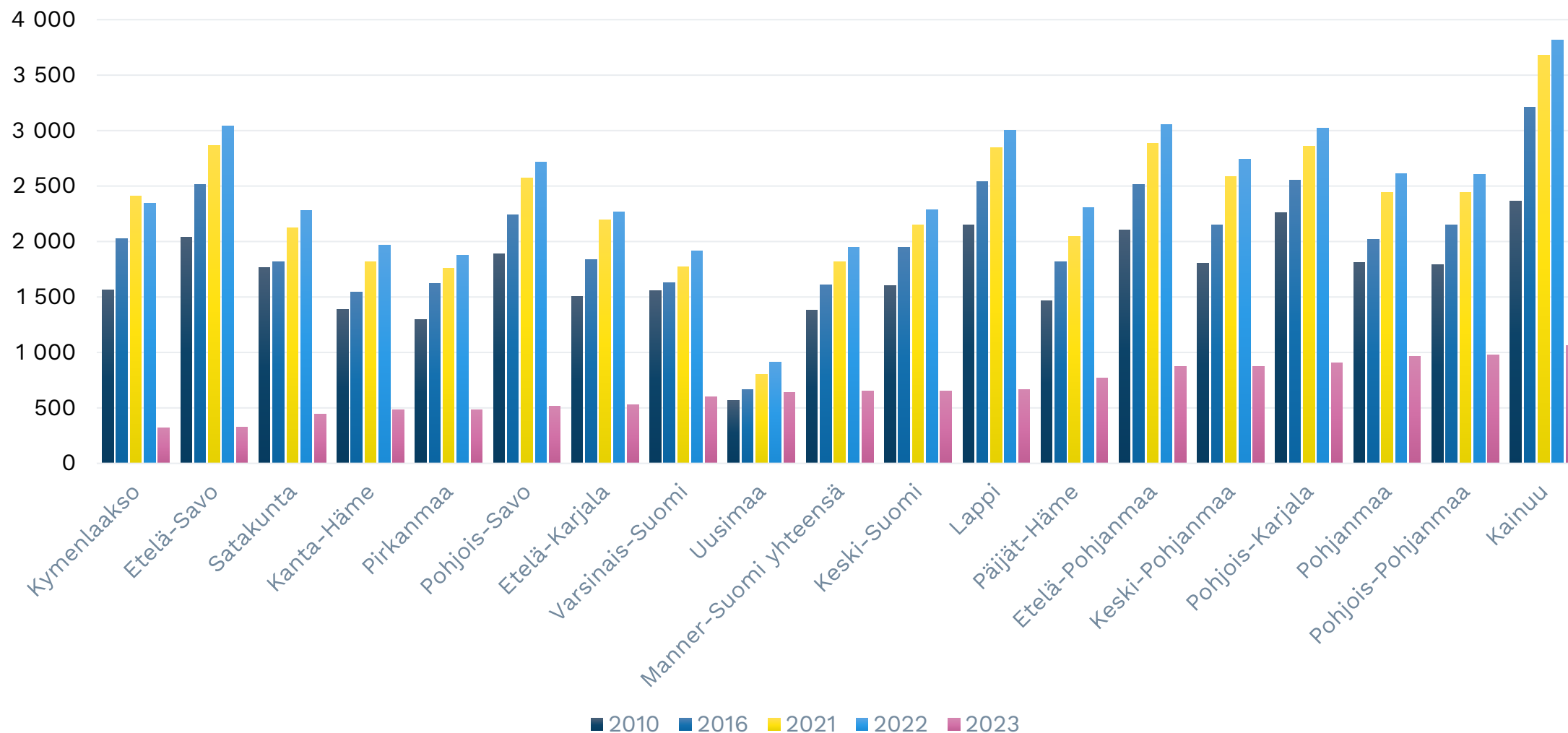

Valtionosuudet 2023 maakunnittain €/as. ja 0-15-vuotiaiden osuus väestöstä

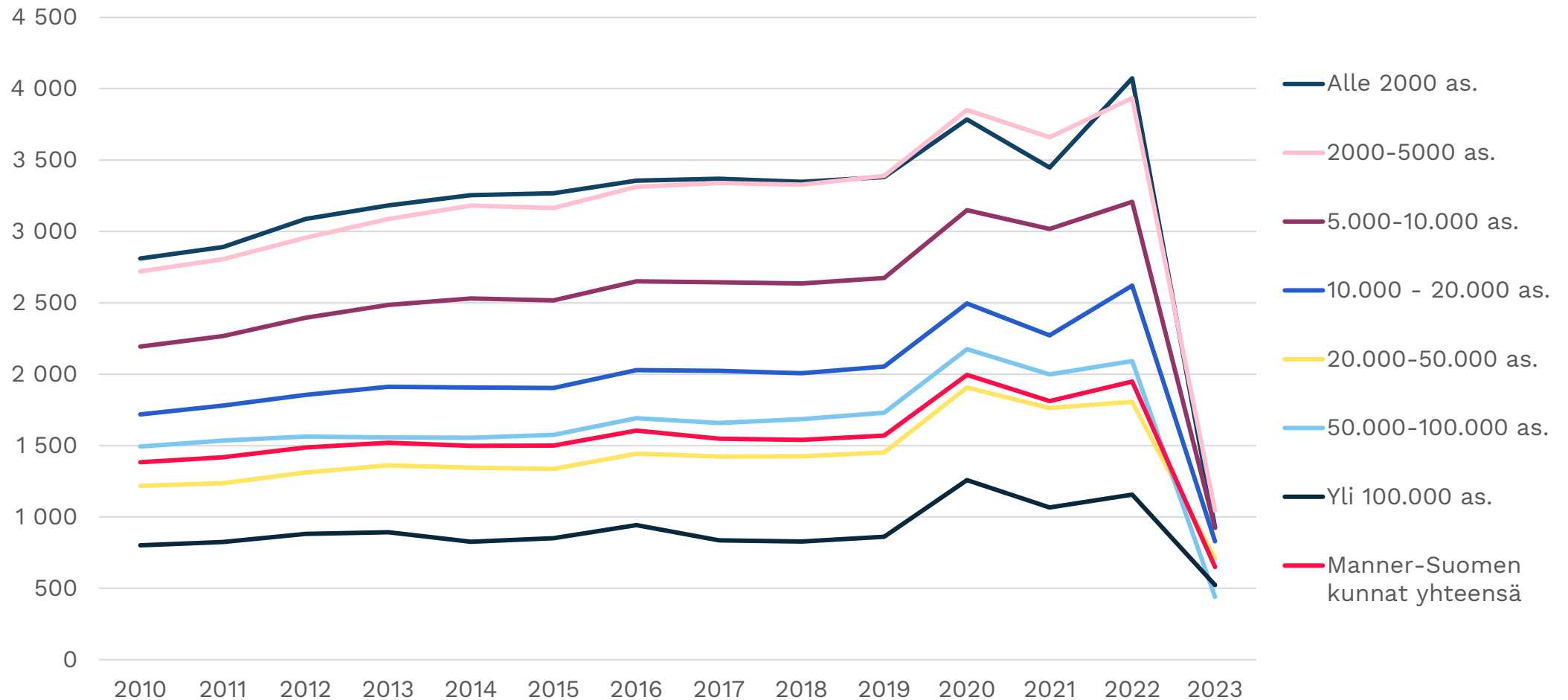

Valtionosuudet maakunnittain vuosina 2010-2023

”uuden kunnan” v. 2023 valtionosuuksien järjestyksessä

Valtionosuudet kuntakoon mukaan vuosina 2010-2023

Havaintoja ja johtopäätöksiä 1/3

- Kunnan tarve verotuloihin ja valtionosuuksiin määrittyy kunnan tehtävien kautta
- Kuntien jäljelle jäävien tehtävien kustannukset 26 % – 55 % aiemmasta (sote-rahoituslaskelma)
- Ikärakenne tietenkin tärkein selittävä tekijä – suurimmat kustannukset aiemmin vanhuspitoisissa ja nyt lapsirikkaissa kunnissa
- Osin aivan eri kunnat näyttäytyvät nyt ”valtionosuusriippuvaisina” kuin aiemmin
- Ikärakenne ja heikko verotulopohja ei selitä enää suuria valtionosuuksia
- Kuntakokoryhmien ja kuntatyyppejen välilläkin suurta hajontaa

Havaintoja ja johtopäätöksiä 2/3

- Sote-uudistuksessa lukittiin kolme periaatetta: veronmaksajan ja kunnan taloudellinen tilanne ei saa uudistuksen yhteydessä muuttua ja hyvinvointialueet rahoitetaan kunnista siirtyvällä rahoituksella eli uudistus on valtiolle kustannusneutraali (määriteltiin jo edellisellä eduskuntakaudella)
- Valtionosuuksien laskentaan tulleet muutosrajoitin ja järjestelmäuudistuksen tasaus ovat näiden periaatteiden seuraus ja jakojäännös, mikä voi jyrätä yksittäisen kunnan valtionosuuksien määräytymisessä alleen kaikki muut laskentatekijät
- Sote poistui kuntien kustannuksista, mutta tosiasiallisesti kummittelee valtionosuuksissa
- Tällä hetkellä kiinnostaa tietysti eniten, mitä tapahtuu ensi vuoden ja lähivuosien valtionosuuksille – selviää lopulta ensi syksynä

Havaintoja ja johtopäätöksiä 3/3

- Kunnallisveroprosenttien ”jäädyttäminen” aiheuttaa tarpeen kompensoida menetykset valtionosuuksilla – vrt. aiemmat puheet valtionosuuksista kuntien köyhäinapuna
- Valtionosuuksien logiikkaa on entistä vaikeampi hahmottaa
- Kalliin kunnallisveroprosentin kunnissa on jouduttu selittämään sekä suuria veroprosentteja että suuria valtionosuuksia -> miten jatkossa selitetään suuria valtionosuuksia matalan veroprosentin kunnille – kuntalaisten omarahoitusosuudella (kunnallisveroprosentti) ei yhteyttä kunnan kustannuksiin
- Järjestelmän ymmärrettävyyden ja oikeutuksen kannalta uudistaminen on välttämätöntä
- Valtionosuuksien pitäisi perustua selvästi kunnan nykyisiin tehtäviin ja rahoitustarpeeseen (olosuhteet, tulopohja), kuten aiemminkin
- Kotiinpäinveto on helppoa, naapurillekin kelpaavan järjestelmän rakentaminen vaikeaa
- Uudistaminen tulee olemaan vaikeaa – samantyyppistenkin kuntien intressit hajoavat, sote-eristä on vaikea päästä eroon (tosin inflaatio auttaa 😊)
- Selvitykset, tutkimukset ja keskustelut käyntiin, ideat ja innovaatiot ilmoille, viidessä vuodessa valmiiksi

Lähteitä ja lisätietoja

- [Valtionosuuslaskelmat | Kuntaliitto.fi](#)
- [Tilinpäätösanalyysit | Kuntaliitto.fi](#)
- [Aikasarjapalvelu: Kuntien tulos- ja rahoituslaskelmat sekä kuntavertailut vuodesta 2000 alkaen \(PBI\)](#)
- [Muita kuntataloustilastoja | Kuntaliitto.fi](#)
- [Verotus | Kuntaliitto.fi](#)
- [Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituslaskelmat | Soteuudistus](#)

Ota yhteyttä

Olli Riikonen

Erityisasiantuntija (kuntatalous/valtionosuudet ja –avustukset)

Elinvoima ja talous -yksikkö

olli.riikonen@kuntaliitto.fi

Puh. 050 477 5619

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi